

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Komunitní centrum pro ženy bez domova

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Eva Bazgierová
Vedoucí práce: Mgr. Vlastimil Vohánka, Ph. D.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 23. 4. 2024

Eva Bazgierová

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucímu práce, panu Mgr. Vohánkovi, Ph. D. za jeho užitečné rady a zdroje. Dále bych ráda poděkovala klientkám a pracovníkům NDC Charity Olomouc. A v neposlední řadě děkuji své rodině za podporu při studiu.

Obsah

Seznam zkratk	9
Úvod	11
1 Představení tématu	12
1.1 Ženské bezdomovectví	14
1.2 Sociální služby pro osoby bez přístřeší	16
2 Propojení tématu s teoriemi a metodami sociální práce	18
2.1 Feministická sociální práce	18
2.2 Trauma-citlivý přístup	20
2.3 Sociální práce s komunitou	21
2.4 Kritická sociální práce a antiopresivní přístupy	22
3 Etické hledisko	24
4 Propojení tématu se sociální politikou	27
4.1 Sociální vyloučení a chudoba	28
4.2 Problematika nezaměstnanosti	29
4.3 Sociální bydlení	31
5 Legislativní zakotvení	33
6 Analýza potřebnosti	35
6.1 Popis metod získání předložených dat	35
6.2 Terénní výzkum analýzy potřebnosti	36
6.3 Příklady řešení dané problematiky v ČR a zahraničí	38
6.4 Základní informace o velikosti cílové skupiny	41
6.5 Analýza stakeholderů	42
6.6 Závěr analýzy potřebnosti	43
7 Cíl projektu	44
8 Klíčové aktivity	45
8.1 Klíčová aktivita č.1 – Příprava	48
8.2 Klíčová aktivita č. 3 – Propagace	49
8.3 Klíčová aktivita č. 2 – Otevření komunitního centra	50
8.3.1 Nastavení pravidel služby	50
8.3.2 Poskytování základních služeb	51
8.3.3 Nácvik pracovních dovedností klientek	51
8.3.4 Přednášky a workshopy	52
8.4 Klíčová aktivita č. 4 – Ukončení projektu	53
9 Popis přidané hodnoty projektu	54
10 Management rizik	55
11 Harmonogram – Ganttův diagram	57
12 Rozpočet projektu	58

13 Logframe projektu	59
Závěr.....	62
Bibliografie.....	63
Seznam příloh.....	75
Přílohy	77
Anotace.....	79

Seznam zkratk

NDC – Nízkoprahové denní centrum

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

ÚP ČR – Úřad práce České republiky

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

KC – Komunitní centrum

Úvod

Cílem této bakalářské práce je vytvořit bezpečné a inkluzivní prostředí pro ženy bez přístřeší v Olomouci, které se bude zaměřovat na zajištění základních lidských potřeb, poskytnutí materiální pomoci a sociální poradenství.

Současný trend dnešní doby směřuje k individualismu, kdy se většina lidí soustředí převážně na své vlastní potřeby a upadá zájem o pomoc druhým. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zaměřit na téma komunitní sociální práce. Věřím, že prostřednictvím komunity můžeme rozvíjet svůj potenciál a dovednosti, a zároveň můžeme nalézt podporu a pocit sounáležitosti.

Téma ženského bezdomovectví jsem si vybrala z toho důvodu, že jsem ve svém zaměstnání v nízkoprahovém denním centru pro osoby bez přístřeší začala vnímat, že ve službách pro osoby bez domova ženám často chybí bezpečný prostor. Hierarchie na ulici je velmi jednoduchá, vzhledem k tomu, že jsou muži fyzicky silnější, jsou ženy na ulici často spíše submisivní a zažívají různé formy násilí. Často zažívají různá traumata, jako je odebrání dětí z péče, dlouhodobá nezaměstnanost, ztráta bydlení, chudoba a sociální vyloučení. Myslím si, že v Olomouci chybí sociální služba, která je určena pouze pro ženy bez přístřeší v tíživé životní situaci. Velkou inspirací pro výběr tématu pro mě byla organizace Jako doma, kterou jsem měla možnost v rámci stáže navštívit. V této práci se tedy opírám o výzkumy a dokumenty této organizace.

Teoretická část projektu propojuje téma ženského bezdomovectví s teoriemi a metodami sociální práce a zaměřuje se na komunitní sociální práci, kritickou sociální práci, ale také na různé přístupy, především trauma-informovaný přístup. Dále v bakalářské práci propojuji téma se sociální politikou a českou legislativou. Zaměřuji se především na téma nezaměstnanosti, nedostupného bydlení, chudoby a sociálního vyloučení. V rámci etického ukotvení se projekt zaměřuje na etický kodex sociálních pracovníků, ze kterého budou sociální pracovníci v centru vycházet. Dále tato kapitola představuje dle mého názoru nejčastější etické problémy související s tématem.

Projekt vytvoření komunitního centra pro ženy bez přístřeší vychází z potřeby poskytnout ženám v obtížné životní situaci bezpečné a podpůrné prostředí, ve kterém budou moci získat pomoc, podporu a možnost být součástí komunity.

1 Představení tématu

V této kapitole představím problematiku bezdomovectví, popíšu rozdělení typu bezdomovectví podle prostoru přespávání a představím příčiny ztráty stabilního bydlení.

Bezdomovectví je komplexní problém, má mnoho příčin a nemá jednoznačné řešení. Lidí bez domova si můžeme všimnout převážně ve větších městech, nicméně jedná se o celospolečenský problém, na který momentálně není spolehlivé a jednoznačné řešení. Bezdomovectví v současné době není nic překvapivého a paradoxně existuje i v materiálně a technicky zajištěné společnosti. (Maderová, 2009, s. 21). Matoušek (2013, s. 338) definuje **bezdomovectví jako extrémní projev sociální nerovnosti, který vzniká kombinací vysoce nepříznivé sociální situace a nedostatečných sociálních kompetencí**. Řešení tohoto problému vychází z principů solidarity, altruismu, křesťanských tradic a mezioborových vědeckých poznatků. ETHOS (Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení) rozděluje osoby bez přístřeší podle čtyř hlavních životních situací:

1. bez střechy
2. bez bytu
3. nejisté bydlení
4. nevyhovující bydlení

Účastníci Evropské konsenzuální konference r. 2010 charakterizují tuto problematiku „*jako komplexní, dynamický a diferencovaný proces, v jehož rámci různí jednotlivci i skupiny procházejí různými vstupními a výstupními body neboli trasami...*“ (Matoušek, 2013, s. 338)

Další charakteristika pojmu bezdomovectví je absence domova, která bývá spojena s nedostatkem stabilních sociálních vztahů, pocitu bezpečí a jistoty. Potřebu domova a stabilního zázemí je možné vidět u lidí bez přístřeší, kteří si stavějí přístřešky, které často jako domov vypadají. Lidé bez domova většinou nejsou schopni zvládat běžné životní situace a fungovat v sociálních rolích. Je to jeden z projevů dysfunkčního chování a je jednou z variant extrémního sociálního vyloučení ze společnosti. Obecně platí, že čím déle je člověk bez domova, tím více se prohlubuje jeho sociální a zdravotní stav k horšímu. Postupem času začíná ztrácet běžné sociální návyky a jeho návrat do společnosti se stává komplikovanější. Začne převažovat rezignace v řešení problémů souvisejících většinou s užíváním drog, nebo alkoholu. (Vágnerová, Marek, Csémy, 2018, s. 7)

Příčiny bezdomovectví mohou být rozmanité, tudíž nelze určit pouze jednu příčinu. Z hlediska přežívání lze rozlišit tento jev podle Hradeckého (in Vágnerová a kol., 2018, s. 8) na dvě formy:

- **Zjevné bezdomovectví.** Do této formy spadají lidé, kteří přespávají na veřejných místech, např. pod mostem, na nádraží, ve vagónech, nebo ve squatech (nelegální obsazené přístřešky)
- **Skryté bezdomovectví.** Lidé spadající do této cílové skupiny přebývají na ubytovnách nebo v azylových domech. Dále většinou využívají nízkoprahové noclehárny, nebo přespávají u známých a příbuzných. (Vágnerová, Marek, Csémy, 2018, s. 8)

Haasová (2005, s. 11) zmiňuje ještě další formu, **potencionální bezdomovectví**. Lidé spadající do této formy bezdomovectví střechu nad hlavou mají, nicméně bydlení je velmi nejisté. Přebývají většinou ve zchátralých, zdravotně závadných bytech, či holobytech. Do této skupiny se mohou zařadit osoby propuštěné z výkonu trestu, léčeben, nebo mladistvé vycházejících z ústavní péče. Největší problém pro tuto skupinu je nedostupnost vlastního bydlení. (Haasová 2005, s. 11)

Příčiny způsobující ztrátu bydlení dělíme dle Matouška (2010, s. 317-318) na objektivní a subjektivní faktory. **Objektivní faktory zahrnují celkovou společnost**, například politiku zaměstnanosti, bytovou politiku, postavení minorit v dané společnosti a celkovou sociální politiku státu. **Subjektivní faktory utvářejí celkovou sociální situaci člověka související s celkovou sociální adaptací jedince.** Příčiny ztráty bydlení souvisejí s rodinným zázemím, přítomností hendikepu, nebo s dosaženým vzděláním. (Matoušek a kol., 2010, s. 317-318)

Cílem této kapitoly bylo představení problematiky související s osobami bez přístřeší, popsala jsem formy bezdomovectví, které se dělí podle prostor, kde osoby bez přístřeší přespávají.

1.1 Ženské bezdomovectví

Ženské bezdomovectví se od toho mužského v mnohém liší. V této kapitole se zaměřím na specifika ženského bezdomovectví a představím základní příčiny ztráty bydlení žen.

Většina žen na ulici se řadí do skrytého bezdomovectví. To znamená, že mají možnost přespávat u známých, na ubytovnách, nebo v azylových domech. **V této práci se zaměřím na ženy, které spadají do bezdomovectví zjevného.** Tyto ženy přespávají venku, ve squotech, pod stanem, nebo v jiných prostorách. Pokud mají možnost, využívají noclehárny pro ženy. Problémy, se kterými se ženy bez přístřeší setkávají, mohou být traumata, zažité násilí, chudoba, nemožnost sehnat si bydlení a v neposlední řadě také nemožnost postarat se o své děti. Dle výzkumu Jako doma (2017) mají ženy na ulici strach využívat nízkoprahová centra pro lidi bez přístřeší kvůli dominanci mužských klientů, genderově podmíněnému násilí a sexismu. Ženy proto často nemají možnost řešit svou sociální situaci a nemají přístup k základnímu sociálnímu poradenství. (Jako doma, 2017)

Haasová (2005, s. 27) ve své knize zmiňuje, že jednou z příčin ženského bezdomovectví může být nedostatek azylových domů pro ženy v Olomouckém kraji. Dále zmiňuje, že se na ulici ocitají nejen osamělé ženy, ale i matky s dětmi, které často unikají před psychickým a fyzickým násilím ze strany otce dětí, či otčímů. Tyto situace jsou většinou těžko řešitelné, protože ženy tyto problémy často skrývají. V České republice se této problematice věnují organizace Fond ohrožených dětí, občanské sdružení Rosa, nebo Bílý kruh bezpečí. Jedna z dalších příčin bezdomovectví mohou být stále stoupající ceny bytů zapříčiňující pokles sociální úrovně v mnoha rodinách. Ženy patří mezi nejrizikovější skupiny, protože oproti mužům je situace žen po stránce sociální, politické a ekonomické stále obtížná. Jeden z mnoha důvodů je například směřování žen na málo placené práce na sekundárním trhu práce, nebo vysokým podílem žen pracujících na zkrácený úvazek. (Haasová 2005, s. 27)

S problematikou bezdomovectví se také pojí prostituce. Podle organizace Rozkoš bez rizika (in Pěnkava, 2010, s. 18-19) nelze získat přesný počet osob žijících na ulici, kteří se živí prostitucí. Po konzultaci s odborníky bylo zjištěno, že většina osob, kteří se prostitucí živí nemá materiální a vztahové zázemí. **Dále v souvislosti s osobami bez přístřeší zmiňuje jakousi pseudoprotituci. Jedná se o případy, kdy osoba prostituje nikoliv za úplatek, ale za ochranu nebo stravu.** (Pěnkava, 2010, s. 18-19)

Ženy se většinou svou situaci snaží řešit spíše neinstitucionalizovaným způsobem. Jednou z příčin může být obava z možného odebrání dětí z péče. Způsob řešení bezdomovectví u mužů

je zpravidla jiný, jelikož většinou nemají děti v péči, anebo na ně nejsou tak fixovaní. Podle výzkumu Střediska Samaritán pro lidi bez přístřeší z roku 2009 vyplynulo, že ženy na ulici spadající do skupiny zjevného bezdomovectví upřednostnily partnerský vztah před péčí o děti. Často také zažily úmrtí dítěte. (Šivlová, 2009, s. 29)

Druhá část této kapitoly se zaměřuje na příčiny ztráty bydlení u žen. Vycházím z výzkumné zprávy organizace Jako doma (2013), která popisuje několik příčin.

- **Rozpad rodinných a partnerských vztahů.**

U žen je rozpad rodinných a partnerských vztahů hlavní příčinou ztráty bydlení. Jedná se o případy, kdy je žena nucena odejít z domova rodičů, partnera, nebo prožívá rozpad manželství. Společným znakem u těchto žen je zhoršení finanční situace, ztráta podpůrných sítí a neznalost služeb pro osoby bez přístřeší.

- **Domácí násilí.**

Jeden z dalších nejčastějších důvodů ztráty bydlení je domácí násilí ze strany partnera. Odchod z domova často doprovází i ztráta zaměstnání a také ztráta rodinných sítí. Ženy často odcházejí od násilného partnera, až když jsou ohrožené na životě, nebo dojde k velmi vyhrocené situaci.

- **Chudoba a ekonomická nouze.**

Další příčinou ztráty bydlení u žen bývá ekonomická vazba na někoho jiného, neschopnost zaplatit nájemné, nebo dlouhodobá nezaměstnanost. Nižší příjmy v době jejich ekonomické činnosti, mají vliv na jejich finanční prostředky v dobách nouze. Ženy jsou více postiženy chudobou než muži, což vede k omezení jejich možností.

- **Absence dostupného bydlení.**

Kvůli absenci finančně dostupného a bezpečného bydlení jsou ženy bez přístřeší zacykleny v bezvýhodné situaci. Ženy proto využívají azylové bydlení, nebo ubytovny. Ty jsou podle žen v bytové tísní nebezpečné, rizikové a hygienicky nepřijatelné. Často jsou vystaveny riziku násilí ze strany mužů pod vlivem alkoholu.

- **Absence specializovaných ubytovacích zařízení.**

Ženy, které se potýkají s dlouhodobými psychiatrickými problémy, ženy závislé na alkoholu, či jiných psychotropních látkách mají specifické potřeby a často se nejsou

schopny přizpůsobit pravidlům ubytovacích zařízení. V ČR chybí specifická zařízení pro tyto osoby, proto je jejich bezdomovectví těžko řešitelné.

- **Ostatní příčiny ženského bezdomovectví.**

Další příčinou může být například duševní onemocnění, závislosti, rodinná historie a prožité trauma.

Cílem této kapitoly bylo představení ženského bezdomovectví a specifika, která se s touto cílovou skupinou pojí. Dále jsem se zaměřila na příčiny ztráty bydlení u žen podle výzkumné zprávy organizace Jako doma.

1.2 Sociální služby pro osoby bez přístřeší

V této kapitole představím sociální služby v ČR, které poskytují své služby osobám bez přístřeší. Přehled sociálních služeb zaměřující se na cílovou skupinu osob bez přístřeší můžeme najít v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální služby zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Formy poskytování sociálních služeb se rozdělují na pobytové, ambulantní a terénní.

V rámci pobytových služeb mohou ženy bez přístřeší využít například azylové domy. Podle § 57 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách se jedná se o zařízení, které se poskytuje osobám v nepříznivé životní situaci, kteří jsou ohrožení ztrátou bydlení. Služba je poskytovaná pouze na přechodnou dobu a zahrnuje základní činnosti, jako je poskytnutí stravy, nebo pomoc při zajištění stravy, dále poskytnutí ubytování a sociální poradenství. Domy na půl cesty jsou podle § 58 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách poskytovány osobám po dosažení zletilosti do 26 let věku. Zařízení je určené pro osoby opouštějící například výchovné ústavy, výkon trestu, nebo ochranou léčbu. Na rozdíl od azylových domů služba poskytuje i sociálně terapeutické činnosti.

Ambulantní služby v ČR, které mohou ženy bez přístřeší navštěvovat, jsou například kontaktní centra. Jedná se o nízkoprahové zařízení a podle § 60 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách se poskytují osobám, které jsou ohrožené závislostí na návykových látkách. Tato služba například nabízí sociálně terapeutické činnosti a poskytuje prostor pro osobní hygienu. Další službou spadající do ambulantní formy jsou nízkoprahová denní centra, která podle § 61 poskytují stravu, prostor pro osobní hygienu a sociální poradenství. Stejně jako u

nocleháren jsou cílovou skupinou služeb NDC osoby bez přístřeší. Noclehárny dle § 63 poskytují možnost noclehu a prostor pro zajištění hygieny.

Terénní programy se poskytují v přirozeném prostředí klienta a řadí se do terénní formy sociálních služeb. Tato služba je dle § 69 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách poskytovaná problémovým skupinám, uživatelů návykových látek, osobám bez přístřeší a osobám žijících v sociálně vyloučených lokalitách. Cílem je vyhledávat a minimalizovat rizikové chování těchto osob.

Krizová pomoc je služba, která může být poskytována terénní i ambulantní formou. Poskytuje se osobám, které jsou v ohrožení života a nedokážou řešit svou situaci vlastními silami. Služba podle § 60 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách poskytuje ubytování, stravu, terapeutické činnosti a sociální poradenství.

S problematikou osob bez přístřeší se v Olomouci zabývá například Charita Olomouc, která pro tyto osoby poskytuje ambulantní formou nízkoprahové denní centrum a noclehárnu pro muže a ženy. Dále v rámci pobytové formy sociálních služeb nabízí azylové domy a Domy pro osoby se sníženou soběstačností. (Charita Olomouc, 2024)

Komunitní centrum společnosti Podané ruce poskytuje pomoc uživatelům nealkoholových návykových látek. Organizace Podané ruce má také terénní program, který je určený pro osoby ohrožené závislostí od 15 let. (Podané ruce, 2024)

Tato kapitola měla za cíl představit sociální služby v ČR, které mohou využívat osoby bez přístřeší. Vycházela jsem ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

2 Propojení tématu s teoriemi a metodami sociální práce

V této kapitole se zaměřím na teorie a metody sociální práce v souvislosti se ženským bezdomovectvím. Nejdříve představím **feministickou sociální práci, narativní a trauma informovaný přístup**, který je dle mého názoru v sociálních službách pro ženy bez přístřeší nepostradatelný. V druhé části kapitoly se zaměřím na **komunitní a kritickou sociální práci**.

Sociální práce vzniká v období filozofie humanismu a jejím primárním cílem je vždy člověk jako jedinec. V holistickém přístupu má jedinec biologickou, psychologickou, sociální spirituální složku. Na člověka se tedy nepohlíží pouze jako na nositele problému (klient není jen „bezdomovec“), ale je to osoba, která se ocitla v problematice bezdomovectví. Nemá přístřeší, doklady totožnosti, finanční příjmy, nebo kontakt s rodinou. Kromě těchto sociálních problémů může mít i problémy zdravotní a psychické. Vždy však zůstává člověkem. Sociální pracovník by měl identifikovat nejen slabé stránky, ale i jeho zdroje a silné stránky. (Mátel, 2019, s. 13). Sociální problémy se ovšem nemusí týkat pouze jednotlivce, mohou se týkat dokonce celého sociálního systému – například rodiny, skupiny, či komunity. (Mátel, 2019, s. 20)

2.1 Feministická sociální práce

V kontextu ženského bezdomovectví se na tuto problematiku zaměřují různé teoretické přístupy sociální práce. Jedním z těchto směrů, který Janebová (2014, s. 18) popisuje je **radikální feminismus, který klade důraz na posílení ženské identity a autonomie**. Tento přístup odmítá pouhé adaptování se na existující sexistické struktury a spíše zdůrazňuje potřebu vytvářet ženské instituce, které odpovídají specifickým potřebám žen. Důležitá je vzájemná solidarita žen. Na rozdíl od liberální sociální práce, která ženám slibuje stejná práva, zaručuje jim rovnost v odlišnosti. **Většina feministických přístupů v sociální práci klade důraz na sebevědomí žen, nicméně radikální feminismus nejvýznamněji rozvinul skupinovou práci, zejména svépomocné skupiny**. Tyto skupiny kladou důraz především na vyjádření vzteku žen. V naší společnosti je přijatelný agresivní muž, ale agresivní žena je tabu. Tím pádem ženy tento vztek často potlačují, aby je společnost neoznačila za „hysterky“. (Janebová 2014, s. 18)

Dle Hejzlarové (2011, s. 51-52) je podstatou svépomocných skupin řešení určitého problému ve skupině lidí, kteří tento problém sdílejí. Může se jednat například o prodělané, nebo aktuální onemocnění, nemoc, či smrt člena rodiny, nebo sólo rodičovství. Svěpomocná skupina se může lišit velikostí, mírou institucionalizace, přítomností odborníka, nebo daným

problémem. Hlavní **techniky, které jsou ve skupinách uplatňovány, jsou předávání informací, sdílení, podpora, společné úsilí o zlepšení situace a empowerment.** (Hejzlarová, 2011, s. 51-52)

Empowerment pomáhá klientům rozpoznat a využít jejich vlastní silné stránky. Boyle (et al., 2014, 364-365) popisuje příklad, kdy matka musí získat jídlo pro své děti, musí tedy být dostatečně silná na to, aby vysvětlila svou situaci v potravinové bance. Případně by mohla využít advokátní dovednosti ke změně pravidel v oblasti sociálních dávek. K tomu se však musí cítit dostatečně silná a musí si být vědoma svých schopností, aby se o to pokusila. (Boyle et al., 2014, 364-365)

Feministický přístup poskytuje politický základ pro sociální pracovníky, kteří usilují o spravedlivou společnost. Tento přístup v podstatě nutí sociální pracovníky a pracovnice, aby se z pozice neutrálnosti přiklonili k obhajobě genderových zájmů, rovnosti žen a mužů.

Kemp a Brandweinová (in Miley et al., 2013, s. 23-24) upozorňují na pět převládajících témat:

- snahu o zapojení žen do všech aspektů společnosti
- solidaritu mezi ženami,
- vyzdvihování ženských perspektiv a jejich postavení v životě při utváření spravedlivé společnosti
- důraz na provázanost osobní a politické zkušenosti
- zaměření na praxi, proces, při kterém lidé jednájí, kriticky reflektují své zkušenosti a určují nové strategie k dosažení osobních a politických cílů

Jeden z dalších feministických směrů sociální práce zaměřující se na ženy je postmodernistická feministická sociální práce. V rámci postmodernistické perspektivy Kappl (in Janebová, 2014) popisuje celou řadu přístupů a modelů. Jedním z nich je například narativní terapie, nebo přístup zaměřený na řešení.

Narativní terapie se rozvíjí od 80. let minulého století a pod tento název se dají zahrnout různé terapeutické směry. Jedná se o vyprávění svého životního příběhu a následně o jeho rekapitulaci a převyprávění. Cílem této terapie tedy není hledání pravdy, ale soustředíme se na významy událostí ve svém životě. (Gjuričová, Kubička, 2009, s. 31) Tento přístup se zdá být platný zejména ve skupinách, které dříve neměly žádný hlas. (Límová, 2018, s. 105) White a

Epston (in Skorunka, 2008, s. 67-68) popisují narativní terapii tak, že člověk vnímá svou životní zkušenost jako problematickou, protože je zasahována dominantními příběhy, které neposkytují prostor pro alternativní zážitky. Tyto příběhy jsou formovány interakcemi s ostatními lidmi a mohou být vnímány jako omezující. Terapie by tedy měla pomoci identifikovat, nebo vytvořit nové příběhy, které umožní nalézt nové významy a možnosti, které budou pro jedince uspokojivější a otevřenější. (Skorunka, 2008, s. 67-68)

2.2 Trauma-citlivý přístup

V ČR spolupracuje se ženami bez přístřeší organizace Jako doma. Tato spolupráce vždy zdůrazňovala **participativní přístup, přičemž ženy samy měly rozhodovací pravomoc ohledně obsahu setkání a aktivit, na nichž se účastnily, a mohly tak formovat témata důležitá pro ně.** Pro tým organizace Jako doma bylo a je zásadní udržovat takovou participativní dynamiku. Proto jsou ženy v cílové skupině vnímány, definovány a osloveny jako "spolupracovnice", spíše než jako klientky. Hlavní teoretické základy, které formují hodnoty a cíle organizace, **jsou feministická sociální práce a participativní přístupy v sociální práci.** (Jako doma, 2017) V organizaci si dále začali všimnat, že cílová skupina, se kterou spolupracují, prožívá trauma častěji než běžná populace. **Ženy často zažily násilí, působily v sex byznyse, často byly zanedbávány ze strany rodiny a své traumata kompenzovaly užíváním látek.** V organizaci si tedy začali uvědomovat, že být bez domova není normální. Jestliže si jedinec dostane do situace, kdy se ocitá na ulici a není svou situaci schopen řešit pomocí sociálních služeb, nebo rodiny, pravděpodobně se jedná o důsledek neošetřeného traumatu, nebo dalších psychologických potřeb. Pracovníci proto začali uplatňovat trauma-citlivý přístup. (Bandit, 2022)

Trauma-citlivý přístup se rozvíjí posledních 30 let. Před touto dobou pracovníci poskytující sociální služby lidem s duševním onemocněním, nebo se závislostí si neuvědomovali, že jejich klienti byli často zasaženi traumatem. Podstata tohoto přístupu je jednoduchá. Klepáčková a kol. (2020) se ve své knize ptají, jaký postup zvolí pracovník, který zohledňuje prožité trauma svého klienta? Jak může pracovník pomoci svému klientovi překonat traumatické zkušenosti a zlepšit tak sociální fungování v jeho životě? Ačkoli je trauma považováno za výjimečnou událost, v některých zemích, nebo v určitých skupinách prožití traumatu normou. (Klepáčková a kol., 2020) Neléčené trauma, retraumatizace, nebo sekundární viktimizace mohou oběti zraňovat více než primární újma. **Trauma-citlivý přístup vychází z poznatků o traumatu, jeho dopadu na život jedince a staví na předpokladu, že citlivý**

kontakt s informovaným odborníkem, jako je sociální pracovník může představovat korektivní zkušenost pro traumatizované osoby. Existuje mnoho různých a složitých způsobů, jak lidé mohou zvládat prožité trauma, tak, aby jejich životy neovlivňovali negativně. Nicméně to neznamená, že by tento přístup v sociální práci nahradil psychoterapii, nebo psychiatrickou péči. Naopak doporučuje klientům odborné služby v případě, kdy je to potřeba. Principy, ze kterých tento přístup vychází, jsou **teoreticko-praktická základna, bezpečí, participace a zmocňování.** (Michálková, 2020)

Trauma je všeobecně považováno za jednu z nejčastějších příčin závažných problémů v oblasti veřejného zdraví. Co jsme se dozvěděli o traumatech a jejich dlouhodobých účincích nám umožňuje lépe porozumět tomu, jak trauma ovlivňuje emoce a chování, a otevírá nové možnosti, jak pracovat s lidmi, kteří byli často odmítnuti službami kvůli jejich komplexním potřebám nebo chování. Nyní chápeme, že nepřizpůsobivé chování je reakcí na následky traumatu a považujeme to za "normální reakce na abnormální stres", nikoliv za odchylky nebo poruchy. (Fabian, 2017, s. 2)

Ženy bez přístřeší se mohou setkat s traumatickými událostmi dennodenně. Často prožívají fyzické, psychické i sexuální násilí na ulici. Ve službách pro osoby bez přístřeší se dokonce mohou setkat s retraumatizací, pokud pracovník prožité trauma nezohledňuje. Z toho důvodu si myslím, že trauma-citlivý přístup v komunitním centru pro ženy bez přístřeší je bezpochyby nepostradatelný.

2.3 Sociální práce s komunitou

V této kvalifikační práci se dále zaměřuji na sociální práci s komunitou, konkrétně sociálně vyloučené ženy bez přístřeší. V sociální práci se běžně rozlišují tři úrovně sociální práce. Mikroúroveň se zaměřuje na práci s jednotlivcem (případová práce), střední úroveň (mezo) je práce s malými skupinami a rodinou, makroúroveň působí na veřejné mínění a politiku, pracuje se s velkými skupinami, s organizacemi a komunitami. (Matoušek 2013, s. 14)

Fabián (2021, s. 139) ve své knize pojem komunita definuje tímto způsobem „*komunita jsou lidé, kteří žijí v geograficky definované oblasti a mezi nimiž jsou vzájemné sociální vazby...*“

Komunita je tedy seskupení jedinců, rodin, či skupin sdílející stejné hodnoty, zájmy a navštěvují stejné sociální služby. (Mátel, 2019, s. 31)

V současné době **komunitní práce klade důraz na aktivizaci lidí**, aby svůj problém řešili sami. Vitálošová (in Mátel, 2019, s. 37) zdůrazňuje, že komunitní sociální pracovníci by měli motivovat obyvatele, aby aktivně řešili svou sociální situaci. Součástí jejich práce je podpora jednotlivců, aby se spojili a řešili své problémy, které sami nedokážou řešit, a aby odstraňovali bariéry, které jim stojí v cestě. **Cílem komunitní práce je řešení nepříznivé sociální situace prostřednictvím komunit v místech, kde problém vzniká.** (Fook in Fabián, 2021)

Při realizaci této kvalifikační práce vycházím z teorií a metod komunitní sociální práce, což znamená, že **komunitní centrum bude usilovat o změnu prostřednictvím vzájemných vztahů v komunitě žen bez přístřeší.** Díky komunitnímu přístupu **bude centrum vytvářet participativní demokracii v dané komunitě.** V kontextu ženského bezdomovectví pomůže vytvoření komunitního centra zajistit základní lidské potřeby žen bez přístřeší, zároveň by se kladl důraz na participaci klientek centra.

Šťastná (2016, s. 94) popisuje specifika komunitního pracovníka, který je důležitou součástí týmu v komunitních projektech. **Pracovník by měl být profesionál**, který poskytuje pomoc v dané lokalitě, měl by **být empatický, schopný rozpoznávat sociální jevy a problémy v komunitě.** Komunitní pracovník by měl přemýšlet systémově a v širokých souvislostech tak aby nezpůsobil další problémy. V praxi by měl komunikovat s různými organizacemi, orientovat se v příslušné legislativě, měl by se zapojovat do procesů tvorby politiky, popřípadě je připomínkovat. (Šťastná, 2016, s. 94)

2.4 Kritická sociální práce a antiopresivní přístupy

Černá a Polánková (2018, s. 37) popisují, že sociální vyloučení je v praxi řešeno hlavně individualizovanými strategiemi. Hlavní možnosti řešení bezdomovectví a sociálního vyloučení často klienty udržují v „kruhu“ bezdomovectví. Za možnou alternativu řešení sociálního vyloučení považují kritickou sociální práci.

Základní **nástroj přemýšlení v kritické sociální práci je kritická reflexe a sebereflexe.** Metody v kritické sociální práci jsou například zohledňující přístup, kritická případová práce, empowerment, **komunitní sociální práce, zejména ve vyloučených lokalitách, svépomocné skupiny a participace uživatelů služeb.** (Hokynek, Brodilová, 2020, s. 41-42)

Healy (in Janebová, 2014, s. 7) definuje kritickou sociální práci, která klade důraz na kritiku a útlak ve společnosti, jejímž cílem je společenská transformace, překonání útlaku, nespravedlnosti a vykořisťování a *„také klade důraz na zplnomocňování (empowerment)*

utlačovaných lidí ke kolektivním akcím za účelem dosažení sociálních změn...“ (Janebová, 2014, s. 9).

Pod pojmem kritická sociální práce se nachází více směrů, například radikální sociální práce, aktivistická, antirasistická, anebo antiopresivní přístupy. Hajdíková (in Límová, 2018, 103) ve své diplomové práci zmiňuje, že v českém prostředí se dává málo prostoru reformnímu paradigmatu, který umožňuje kritický pohled na sociální a politické struktury. Dále zmiňuje, že v ČR u sociálních pracovníků není zvykem, že se zapojují do řešení sociálních problémů. (Límová, 2018, s. 103)

Novodobé antiopresivní přístupy (dále AOP) vychází z původní radikální sociální práce, která začala upozorňovat na rasismus ve společnosti (hlavně v USA). AOP vychází z „kritické pedagogiky“ dvou brazilských pedagogů Paula Freireho a Augusta Boala. Freire upozorňoval na útlak chudých ze strany vládnoucích vrstev. Pojmenovat tzv. „kulturu ticha“, což je stav, kdy utlačovaní lidé neměli přístup k utváření společnosti a nesměli vyjádřit svůj názor. Boal byl nejvýznamnějším následovníkem Freireho a jako reakci na takovou formu utlačování rozvíjí tzv. „Divadlo utlačovaných“. (Janebová, 2014, s. 63)

Klíčovým bodem antiopresivních, konstrukcionistických a narativních přístupů je **zmocňování. Sociální pracovník má důvěru v schopnosti klienta dojít k pozitivní změně ve svém životě.** AOP se zaměřuje na citlivost vůči diskriminaci a opresi, pokud sociální pracovník při sociálním šetření uplatňuje předsudky, pak se sám stává činitelem diskriminace. (Límová, 2018, s. 105) Matoušek a kol. (2013) vysvětluje, že AOP navazuje na radikální přístupy v sociální práci a jejím **cílem je změna situace sociálně vyloučených menšin.** Klíčové téma je moc, která je ve společnosti nerovnoměrně distribuována. Z pohledu AOP je tedy potřeba tuto nerovnost zmírnit, nebo úplně odstranit. Tato perspektiva lze využít při sociální práci s jednotlivcem, rodinou, či komunitou. (Matoušek a kol., 2013, s. 92)

Pro sociální pracovníky patří mezi klíčové rysy antiopresivní praxe čerpání z hodnot, které podporují rovnostářské sdílení moci, kritickou reflexi a zpochybňování existujících utlačovatelských sociálních struktur a mocenských skupin. (Miley et al., 2013, s. 90)

Cílem této kapitoly bylo představení teorií a metod sociální práce, které lze uplatnit při práci se ženami bez přístřeší a v tíživé životní situaci.

3 Etické hledisko

V této kapitole představím Etický kodex společnosti sociálních pracovníků v ČR, ze kterého mohou pracovníci komunitního centra pro ženy bez přístřeší vycházet. Budu také vycházet ze zdrojů organizace Jako doma, která v České republice spolupracuje s ženami bez přístřeší už od roku 2012. Pro mou práci je tato organizace velkou inspirací. Dále popíšu nejčastější etické problémy a etická dilemata v rámci ženského bezdomovectví.

Etický kodex sociálních pracovníků v ČR je vychází z hodnot demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti. Sociální pracovník proto musí respektovat každého člověka bez ohledu na jeho sexuální orientaci, etnickou příslušnost, mateřský jazyk, věk pohlaví, sexuální orientaci, rasu, nebo barvu pleti, zdravotní stav, ekonomickou situaci a politické přesvědčení. Sociální pracovník také musí ctít etická pravidla ve vztahu ke klientovi, k zaměstnavateli, ke kolegům, ve vztahu ke svému povolání a odbornosti a ve vztahu ke společnosti. V pomáhajících profesích se můžeme setkat s etickými problémy a dilematy, které sociální pracovník musí řešit. Je proto důležité, aby v každé organizaci měl pracovník možnost opřít se o psané dokumenty v podobě metodik, etické kodexy a jiné psané normy. Etické problémy a dilemata mohou nastat v souvislosti s kolegy a pracovníky organizace, s chováním klienta, pracovníky mimo organizaci, nastavení systému a společnosti. (SSP ČR, 2024)

Úlehla (1999, s. 21) popisuje dva přístupy při práci s klientem. Prvním přístupem je KONTROLA a v tomto případě se uplatňují zájmy jiných subjektů než klienta. Vychází ze zájmu pracovníka a jedná se například o vyjasňování, dohled, nebo přesvědčování. Druhým přístupem je POMOC, která vychází ze zájmu od klienta a jedná se o jeho zakázku směrem k pracovníkovi. Jedná se zejména o poradenství, vzdělávání, nebo terapie. Oba přístupy sebou nesou určitá rizika. (Úlehla, 1999, s. 21-22)

Sociální pracovník se stává zástupcem společnosti a je prostředníkem mezi potřebami klienta a potřebami společnosti. Pracovník je na straně toho mocnějšího, to znamená na straně zákona a státu. Z tohoto důvodu se sám pracovník stává tou mocnější osobou oproti jedinci a tím pádem je zástupcem většiny. Klient se tedy může dostat do nepříjemné situace, kdy je pracovníkem obviňován, i když to pracovník nemá v úmyslu. Úlehla (2005, s. 114) práci sociálního pracovníka přirovnává k práci policisty. Policista je povinen poučit občana o svých právech, aby nemohl zneužít svého postavení, stejně tak to je i u sociálního pracovníka v sociálních službách. Dále vysvětluje, že člověk může být dobrý i zlý, hranice mezi tím je velmi úzká a je snadné ji překročit. Klient má při kontaktu s pracovníkem jisté potřeby a přání,

stejně tak i pracovník může mít při kontaktu s klientem touhu naplnit své potřeby. To může být uspokojení potřeby být dobrým, mít zaměstnání, být potřebný, ale také potřeba mít moc. Pokud tedy sociální pracovník není schopen sebereflexe, může se stát nebezpečným pro klienta. Je důležité, aby pracovník komunikoval se svými kolegy, a měl možnost využít supervizi. (Úlehla, 2005, s 113–115)

Nečasová (2001, s. 6) popisuje, jak může sociální pracovník uplatnit svou moc, například při rozhodnutí o schválení dávek statní sociální podpory. Etický problém nastává v situaci, kdy je jasné, jak by se měl sociální pracovník rozhodnout, ale z osobního hlediska se mu rozhodnutí přičí. Naopak etické dilema vzniká, když je sociální pracovník postaven před dvě rozhodnutí, ale není jasné, které je z morálního hlediska přijatelné. (Nečasová, 2001, s. 6)

Sociální pracovník by měl při sociálním problému, nebo sociálním dilematu vycházet z etického kodexu společnosti sociálních pracovníků v ČR, Mezinárodního etického kodexu sociálních pracovníků, který je vydaný Mezinárodní federací sociálních pracovníků (IFSW) a Kodexu Charity České republiky. Podle Fischera a kol. (2010, s. 56)) je pro sociálního pracovníka důležité správně jednat, jelikož to patří k základům jeho profese. Jednat správně se zdá být jednoduché, ale to nemusí stačit, zejména, když musím své rozhodnutí obhájit druhému. Z tohoto důvodu je dobré mít aspoň minimální přehled v základních etických teoriích. (Fischer a kol., 2010, s. 56)

V souvislosti se ženským bezdomovectvím popsala organizace Jako doma (2016) etické problémy, se kterými se ženy bez přístřeší setkávají. Zažívají nejen násilí fyzické, psychické, sociální, ekonomické a sexuální, ale také institucionální. V sociálních službách se dostávají do nižšího postavení, zažívají despekt, nadávky, odmítání poskytnutí služeb, nebo se setkávají s nedostatečným informováním. V článku je také popsáno, že se ženy setkávají s institucionálním násilím ze strany policie, bezpečnostních agentur, sociálních pracovníků, pracovníků OSPOD anebo úředníků (například na úřadu práce). Popisují také doporučení pro sociální práci a zmiňují potřebu vytvoření sociálních služeb s ohledem na ženy (noclehárny, komunitní centra, azylové domy) pouze se ženským personálem. (Jako doma, 2016)

V druhé části této kapitoly představím etické problémy, které mohou nastat v organizacích pro osoby bez přístřeší. Vycházím z etického kodexu sociálních pracovníků ČR a vybrala jsem si etické problémy, které jsou dle mého v organizacích nejčastější.

Etické problémy v organizacích pro osoby bez přístřeší (ženy bez přístřeší)

ETICKÝ KODEX SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY

V této kapitole vycházím z vlastních zkušeností ze svého zaměstnání v NDC Charity Olomouc a dále čerpám z rozhovorů s pracovníky centra.

- 1. 3. Sociální pracovník respektuje právo každého jedince na seberealizaci v takové míře, aby současně nedocházelo k omezení stejného práva druhých osob.
Ve službě může nastat problém, když si pracovník oblíbí konkrétního klienta a kvůli němu „ohýbá“ pravidla služby. Například, když má klient nárok na výdej ošacení jednou za dva měsíce, ale pracovník vydá ošacení svému oblíbenému klientovi častěji.
- 2. 1. 2. Sociální pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva svých klientů.
Ve většině služeb pro lidi bez přístřeší není akceptována agresivita a slovní napadení, nicméně, pokud se jedná o konflikt mezi partnery na ulici, sociální pracovníci v tomto případě mohou mít strach nezasáhnou, protože nechtějí vstupovat do osobních a vztahových záležitostí klientů.
- 2. 1. 6. Sociální pracovník podporuje klienty při hledání možností jejich zapojení do procesu řešení jejich problémů.
Pracovník za klienta například telefonuje na úřad práce a vyřizuje za něj dávky hmotné nouze, nebo jiné záležitosti.
- 2. 1. 5. Sociální pracovník podporuje klienty při využívání všech služeb a dávek sociálního zabezpečení, na které mají nárok, a to nejen od instituce, ve které jsou zaměstnání, ale i ostatních příslušných zdrojů. Poučí klienty o povinnostech, které vyplývají z takto poskytnutých služeb a dávek. Podporuje klienta při řešení problémů týkajících se dalších sfér jeho života.
Sociální pracovník si neudělá dostatek času na klienta, který je ve službě poprvé, aby mu vysvětlil chod služby, jakou materiální pomoc mohou využívat. Zda mají nárok na příspěvek na živobytí, nebo na doplatek na bydlení.

Cílem této kapitoly bylo představit Etický kodex společnosti sociálních pracovníků v ČR, ze kterého budou pracovníci komunitního centra vycházet při práci ženami v tíživé životní situaci. Dále jsem popsala potencionální etické problémy, které při práci s touto cílovou skupinou mohou nastat.

4 Propojení tématu se sociální politikou

V této kapitole se zaměřím na propojení sociální politiky s problematikou bezdomovectvím. Prostřednictvím nástrojů sociální politiky je možné provést pozitivní změnu v životě.

Tomeš (2010, s. 183-185) popisuje, že předmětem sociální politiky je sociální solidarita. Ta se poskytuje tak, že někoho chráníme, něco mu poskytujeme, nebo pro něj něco konáme. Sociální solidarita tedy reaguje na potřeby jedince. Cílem sociální politiky je sociální ochrana, sociální začleňování, omezení sociálního vyloučení, zabezpečení lidských práv a dosažení kvality života. Sociální politika nabízí několik forem sociální solidarity. Jedná se o prevenci, péči, podporu a rehabilitaci. (Tomeš, 2010, s. 183-185)

Za nástroje sociální politiky se dle Matouška (2012, s. 162) považují prostředky, které sociální subjekt využívá na působení sociálního objektu. Tyto prostředky jsou právo (ochrana), peníze a pomoc (služba, nebo dar), kterými se tvoří služba a regulace (příkazy a zákazy). Sociálněpolitické záměry realizujeme pomocí:

- regulace (tj. zavázání sociálního subjektu příkazem, nebo zákazem)
- konáním (plnění peněžních, nebo věcných, nebo poskytnutím služby ve prospěch objektu)
- kontraktací (tj. smlouva, aby sociální subjekt něco konal, nebo se držel činnosti)
- nátlakem (aby sociální subjekt přijal a uskutečňoval sociální zájmy jemu zavázané)

V České republice funguje tzv. systém sociálního zabezpečení, který je tvořen ze tří pilířů. První z pilířů se nazývá sociální pojištění, což je povinný finanční systém, kterým si člověk zajišťuje svou budoucnost. O dávkách rozhoduje a zároveň je vyplácí Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ). Podmínky upravuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Jedná se o dávky nemocenského pojištění, které kryjí krátkodobou sociální událost. Podmínky upravuje zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Důchodové pojištění kryje dlouhodobou sociální událost a podmínky upravuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Další pilíř se nazývá státní sociální podpora a jedná se o systém peněžních dávek, které čerpají nízkopříjmové rodiny, či nezaopatřené děti. Do této skupiny patří přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, rodičovský příspěvek, dávky péčovské péče a pohřebné. Vyplácení dávek ze sociální podpory závisí na příjmu rodiny a

rozhoduje a zároveň vyplácí Úřad práce České republiky. Podmínky upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Třetím pilířem je sociální pomoc, jejímž účelem je pomoc osobám, které nemají dostatečné příjmy na živobytí. Do tohoto pilíře patří dávky pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc) Podmínky upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o hmotné nouzi. Dále dávky pro osoby se zdravotním postižením (příspěvek na zvláštní pomůcku, mobilitu a průkaz pro osoby zdravotně postižené). Podmínky upravuje zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. (Čeledová, Čevela, 2020, s. 13-17)

Aby byl zajištěn rozvoj všech občanů, je nezbytné, aby sociální politika ovlivňovala každého z nich a směřovala k dosažení určených cílů. Funkce sociální politiky odpovídají individuálním potřebám lidí a mají za cíl přinášet prospěch obyvatelstvu. Dále reflektují politickou situaci a atmosféru ve společnosti. Jedná se o funkci ochrannou, rozdělovací a přerozdělovací, homogenizační, stimulační a preventivní. V rámci preventivní funkce jsou zřizovány poradenská centra se zaměřením na hledání zaměstnání, nebo například pro osoby se závislostí na návykových látkách atd. Tato funkce by měla předcházet společně se politikou sociálního zabezpečení reagovat na prevenci chudoby. (Duková a kol., 2013, s. 117-118)

V souvislosti s bezdomovectvím Tomeš (2010, s. 271) popisuje, že součástí sociální ochrany je péče o sociálně dezintegrované jedince. To znamená péče o jedince, kteří jsou společensky nepřizpůsobivý a zanedbaní.

4.1 Sociální vyloučení a chudoba

Ženy bez domova se z pohledu sociální politiky potýkají hned s několika problémy. **Sociální vyloučení, chudoba, nezaměstnanost, zdravotní, či psychické problémy a v neposlední řadě ztráta kontaktu s rodinou.** Sociální vyloučení je dle Janebové (2019) proces, během kterého jsou skupiny, či jednotlivci vyčleňováni na okraj společnosti a tím pádem nemají přístup ke zdrojům a příležitostem, které jsou dostupné ostatním občanům ve společnosti. **Sociální vyloučení není problém jednotlivců, ale je to důsledek znevýhodnění celých skupin.** Tento problém tedy nevnímáme jako lenost, nebo neschopnost jednotlivce, ale jako důsledek působení sociálních struktur. Zatímco někteří lidé musí překonávat překážky v oblasti zaměstnání, bydlení, sociální ochrany, tak jiní se díky svému sociálnímu postavení s překážkami nikdy nesetkají. (Janebová, 2019).

Bezdomovectví je bezesporu spojeno s problematikou chudoby. Mertl (2023, s. 482-483) uvádí do problematiky chudoby, která sužuje lidskou společnost od samotné existence. Jeden s nejdůležitějších úkolů vyspělé společnosti je vytvořit určité nástroje k řešení chudoby a vytvářet podmínky, které vedou k prevenci vzniku chudoby. Přístup k této problematice musí respektovat tyto dvě skutečnosti:

Za prvé, je potřeba brát na vědomí etické normy a přístupy, které jsou založené na humanismu a které respektují lidská práva. Lidem, kteří se ocitnou v chudobě, by měla být poskytnuta pomoc, která vede k zachování jejich důstojnosti. Tuto pomoc poskytuje stát, který vychází ze Základní listiny práv a svobod (čl. 30), nebo Evropské sociální chartě (čl. 13 a 14).

Za druhé, následky chudoby řeší moderní stát pomocí systému různých dávek, podpor i služeb, které jsou financovány státem. (Mertl, 2023, s. 483)

V první části této kapitoly jsem se věnovala systému sociální politiky v České republice a možnosti čerpání dávek v nepříznivé životní situaci. Dále jsem popsala problematiku chudoby, která úzce souvisí se ženským bezdomovectvím. V další části se budu zabývat problematikou nezaměstnanosti, se kterou se také ženy bez přístřeší setkávají.

4.2 Problematika nezaměstnanosti

Dle Tomeše (2010, s. 287-289) je nezaměstnanost společensky nežádoucí jev, který může vyvolat sociální problémy. Rozděluje krátkodobou nezaměstnanost (do tří měsíců), střednědobou (tři měsíce až rok) a dlouhodobou. Nezaměstnanost dlouhodobá je skutečným sociálním problémem, protože jedinec ztrácí nejen zdroj obživy, ale také pracovní návyky.

Dle výzkumu organizace Jako doma (2013) zaměřující se na specifika ženské bezdomovectví a možné bariéry návratu do běžného života, se ženy potýkají s problémy, jako je chudoba a limitované pracovní příležitosti, genderová a věková diskriminace na trhu práce, absence finančně dostupného bydlení, dluhy, ztráta motivace ke změně v důsledku dlouhodobého bezdomovectví. (Jako doma, 2013) S problematikou nezaměstnanosti bojuje v ČR politika zaměstnanosti prostřednictvím nástrojů, které se zaměřují na podporu zaměstnanosti a na ochranu před nezaměstnaností. Legislativně je tato problematika ukotvena v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a státní správou v politice zaměstnanosti Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a Úřad práce České republiky (ÚP ČR). ÚP ČR se dále člení na krajské pobočky a pobočku v hlavním městě Praha. (Mertl, 2023, s. 1096)

Tomeš (2010, s. 282) uvádí **nástroje při řešení nezaměstnanosti formou dávek v nezaměstnanosti, aktivní politikou zaměstnanosti a pomocí při přípravě do nového zaměstnání formou rekvalifikace.** (Tomeš, 2010, s. 282)

Vágnerová a kol (2018, s. 292) zmiňuje tzv. nezaměstnatelnou populaci, což jsou osoby, kterým se nevyplatí pracovat. Když jedinec získá zaměstnání, ztratí nárok na dávky a tím pádem i jistotu bydlení. Dále se může jednat o jedince, kteří jsou zadlužení a legální práce se jim nevyplatí. (Vágnerová, Marek, Csémy, 2018, s. 292)

Gabal a kol. (2010, s. 42) také popisují, že jednou z hlavních překážek při hledání zaměstnání je zadluženost, protože legální příjmy mohou být vystaveny exekuci. Proto je důležité začlenit poradenství ohledně zadluženosti a finanční gramotnosti do programů pro dlouhodobě nezaměstnané osoby pobírající sociální dávky, aby se zvýšila jejich aktivace při hledání zaměstnání. Dluhové poradenství je běžnou součástí sociální politiky v ekonomikách OECD a EU, a jeho rozšíření je klíčové i pro ČR při řešení jedné z hlavních překážek zaměstnání Romů. Poskytování programů finanční gramotnosti v okrajových lokalitách navíc může přispět k prevenci dalšího zadlužování domácností i jednotlivců. (Gabal, Víšek, 2010, s. 42)

Řešení nezaměstnanosti jsou podle MPSV (2019) **veřejně prospěšné práce, které spadají pod nástroje aktivní politiky zaměstnanosti.** Veřejně prospěšné práce pomáhají zejména dlouhodobě nezaměstnaným osobám. (MPSV, 2019) Podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti jsou veřejně prospěšné práce časově omezené a jedná se o údržbu veřejného prostranství, veřejných budov, komunikací, nebo jiné činnosti prospívající obci, nebo státních institucí. Na takové pracovní místa se nevyžadují kvalifikace a mohou to být přechodem mezi nezaměstnaností a zaměstnáním. (Krebs, 2015, s. 335)

Další nástroj aktivní politiky zaměstnanosti Krebs (2015, s. 332-333) zmiňuje rekvalifikaci. Vychází se z dosavadních zkušeností, kvalifikace a zdravotního stavu jednotlivce, který o rekvalifikaci žádá. Dále získá teoretické znalosti a praktické dovednosti v rámci profesního vzdělávání, které provádí akreditované vzdělávací programy. Úřad práce vytvoří dohodu mezi uchazečem o zaměstnání, nebo zájemcem o zaměstnání a hradí mu všechny náklady spojené s rekvalifikací. Po celou dobu má uchazeč nárok na podporu v nezaměstnanosti. (Krebs, 2015, s. 333)

Sociální podnikání může být dalším důležitým tématem při řešení nezaměstnanosti sociálně vyloučených osob. Podle Matouška (2013, s. 326) sociální podnikání prospívá

společnosti i životnímu prostředí a také vytváří pracovní místa pro osoby se zdravotním, nebo sociálním znevýhodněním. Při realizaci tohoto podniku není hlavním cílem zisk, ten slouží k dalšímu rozvoji sociálního podniku. Díky sociálním podnikům mohou zaměstnanci posílit své pracovní znalosti a dovednosti, zvýšit si sebevědomí a sociální status. (Matoušek, 2013, s. 327)

4.3 Sociální bydlení

Bydlení má vliv na základní lidské hodnoty, jako je zdraví, práce a vzdělání. Tvoří prostředí pro rodinu a je důležitý zdrojem pro kvalitní mezilidské vztahy, úspěšnosti při hledání zaměstnání, ale i vzdělanosti. (Krebs, 2015, s. 406)

V ČR máme více právních forem užívání bytu, jedná se například o vlastní bydlení, nájemní, družstevní a v neposlední řadě bydlení sociální. Dle Mertla (2023, s. 1460) není jednoznačné kam zařadit bydlení sociální. V každém státě se přístup k této formě bydlení liší, shodujeme se pouze na tom, že by mělo jít o finančně dostupné bydlení. Podle ETHOS je sociální bydlení určeno osobám v nevyhovujícím bydlení, osobám bez střechy nad hlavou, nebo bez domova. Využíváme dva základní přístupy tzv. Housing Ready (bydlení postupné) a tzv. Housing First (bydlení především). **Koncept Housing Ready stojí na předpokladu, že je potřeba osoby bez domova na bydlení připravit a je potřeba splnit určité podmínky.** Sociální pracovníci v tomto přístupu pracují s klienty individuálně a mají za cíl posilovat kompetence k dosažení samostatného bydlení. Druhý koncept, **Housing First poskytuje standardní bydlení bez přípravy a rychle.** Stabilní domov je podle tohoto konceptu je základem pro spokojený život a je důležitým faktorem při hledání a udržení zaměstnání. (Mertl, 2023, s. 1463-1464)

Podle MPSV (2022) projekty Housing First zabezpečily stabilní a bezpečný domov pro více než 700 lidí. Za podpory sociálních pracovníků získali domov osoby, které předtím žily na ubytovnách, v azylových domech a na ulici. **Úspěšnost těchto projektů je v ČR až 86 %, a to díky spolupráci obcí, poskytovatelů sociálních služeb a také díky podpoře z venku.** (MPSV 2022)

Krebs (2015, s. 416-417) popisuje i negativa sociálního bydlení. Jedná se například o nízkou efektivitu při přidělování bytů, což je problematické i v zahraničí. Dále zmiňuje, že může vzniknout černý trh se sociálními byty nebo nebezpečí sociálního vyloučení a vznik ghett. (Krebs, 2015, s. 416-417)

Studie vedená Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí (2019) poukazuje na to, že čísla týkající se lidí ohrožených ztrátou bydlení a žijících v nepříznivých podmínkách představují jen malou část skutečného problému. Tyto statistiky totiž nezahrnují důležitou skupinu jedinců, kteří jsou podle mezinárodní typologie ETHOS označováni jako „bez bytu“, což jsou zejména osoby ubytované na komerčních ubytovnách. Tento fakt zdůrazňuje Platforma pro sociální bydlení a organizace Lumos ve Zprávě o vyloučení z bydlení za rok 2018. Z těchto zpráv je jasné, že **nedostatek vhodného bydlení se stává vícegeneračním problémem**. V roce 2018 žilo ve vážné bytové nouzi 20 000 dětí, což je čtvrtina z 83 tisíc osob, kteří se ocitli v této situaci. Kromě dětí jsou ohroženi senioři a samoživitelé. (Burdová, 2020)

Gabal a Víšek (2010) popisují, že **se tíživá situace obyvatel v sociálně vyloučených lokalitách postupně stala zdrojem výhodného zisku**. Sociální vyloučení se stalo podnikatelským předmětem, který se dá realizovat v různých směrech. Jedná se o lichváře, kteří cílí na jedince s nízkým sociálním statusem s problémem porozumět důsledkům zadlužení a splácením. Významná část sociálních dávek pro osoby z vyloučených lokalit je přeměňována na příjmy lichvářů. Takovým byznysem je například provozování komerčních ubytoven, kde jsou umísťováni lidé, kteří nejsou schopni splácet nájem. Ceny za pronájem místnosti dosahují až 8 tisíc Kč. (Gabal, Víšek, 2010, s. 16)

Řešením problematiky bydlení mohou být například azylové domy. Tato služba spadá do sociální prevence a jsou určeny pro osoby sociálně vyloučené. Azylové domy dle Froňkové (in Kellnerová, 2024) poskytují krizovou pomoc a bydlení, které je omezené většinou do jednoho roku. Vzhledem k tomu, že je služba poskytována pouze na přechodnou nemusí být sociální fungování osoby vždy udržitelné. I přesto mohou klienti azylových domů čerpat dávky hmotné nouze. (Kellnerová, 2024, s. 11)

Pod dávky v hmotné nouzi spadá příspěvek na živobytí, který je určený pro osoby a společně posuzované na úhradu základních lidských potřeb, především stravy, hygieny a ošacení. Posuzují se celkové sociální a majetkové poměry a příjem žadatele, popřípadě společně posuzovaných osob. (Mertl, 2023, s. 1013) Další dávkou pomoci v hmotné nouzi je doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc (MOP). Ženy bez přístřeší často využívají doplatek na bydlení na platbu azylového domu, nebo právě komerčních ubytoven. MOP se využívá například v případě ztráty občanského průkazu, nebo při úhradě kauce.

Matoušek, Langl, Galan (2020, s. 2) ve své analýze, která se zaměřuje na úspěšnost dávek mimořádné okamžité pomoci na úhradu kauce zjistili, že tato dávka je velmi účinný nástroj pro

řešení bytové situace. Z jejich výzkumu vyplývá, že po 12 měsících od přiznání dávky si 85 % domácností udrželo standardní bydlení.

Cílem této kapitoly bylo propojení problematiky ženského bezdomovectví se sociální politikou. V první části této kapitoly se zaměřuji na představení sociálního systému v ČR a dále popis systému sociálního zabezpečení. Dále se zaměřuji na jednotlivé problémy spojené s bezdomovectvím, jako je sociální vyloučení, nezaměstnanost a problematika bydlení. V poslední části kapitoly jsem se zaměřila na dávky pomoci v hmotné nouzi, které ženy bez přístřeší mohou čerpat.

5 Legislativní zakotvení

V ČR dosud není bezdomovectví v legislativě definováno. Velká část tvůrců politiky v ČR pochybuje o tom, zda by se problémem bezdomovectví měli zabývat. Většina prosazuje spíše zmírňování následků než prevencí, nebo odstraňování příčin. Dokument MPSV (2013) popisuje komplexní model práce s bezdomovci, jehož cílem je minimalizovat počet domácností a jednotlivců, kteří jsou ohroženi ztrátou bydlení a minimalizace počtu osob bez přístřeší. Dalším cílem modelu je zvýšení a efektivita systému a přinesení úspor veřejných výdajů prostřednictvím:

- **Podpory, prevence a možnosti sociálního začlenění osob bez přístřeší**, kteří se chtějí a mohou vrátit, dále podpora osob, kteří začlenění nejsou schopní
- **Doplnění a ustálení služeb až do mezioborové úrovně** (podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách)
- **Rozšíření současných sociálních služeb s lidmi bez přístřeší, včetně konceptu Housing first**

Podle Listiny základních práv a svobod má osoba v hmotné nouzi právo na takovou pomoc, která zajišťuje základní lidské podmínky, jak uvádí článek 30 odst. 2.

Dávky hmotné nouze ustanovuje Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, který upravuje poskytování pomoci k zajištění základních lidských potřeb prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi. Tento zákon posuzuje příjmy a sociální a majetkové poměry společně posuzovaných osob. **Limitem tohoto zákona může být striktní vymezení hranic příjmů a majetku, které žadatelé musí splňovat. Pokud jejich příjmy či majetek přesáhnou tyto limity, mohou ztratit nárok na důležitou pomoc.** Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a

existenčním minimu upravuje hranici příjmu osob, které se vyskytli v hmotné nouzi a nemají prostředky na uspokojení základních lidských potřeb. Tento zákon také posuzuje, zda příjmy žadatele dosahují existenčního, nebo životního minima. Částka životního minima pro jednotlivce činí 4 860 Kč měsíčně. Částka existenčního minima činí za jeden měsíc činí 3 130 Kč.

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách definuje sociální začleňování podle § 3 odst. e) jako proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný. Tento zákon poskytuje rámec pro poskytování sociálních služeb, včetně těch, které jsou určeny pro osoby bez přístřeší. **Nicméně, limitem může být nedostatek dostupných služeb, zejména pokud nejsou dostatečně financovány, což může omezovat možnosti žen bez přístřeší využívat tuto pomoc.**

Výsledky analýz mezinárodního výzkumu AV ČR (2003) poukazují na vysokou míru viktimizace žen nejen ze strany partnera. Zhruba 38 % žen zažije fyzické, či sexuální násilí ze strany svého partnera (současného, nebo bývalého) a 37 % žen zažije nějakou formu násilí ze strany jiného muže. (Pikálková, 2003)

Výzkumná zpráva organizace Jako doma (2013) popisuje, že 90 % dotázaných respondentek (ženy bez přístřeší) zažilo nějakou formu fyzického, psychického, fyzického a verbálního násilí. S touto problematikou v České republice pracuje organizace ROSA. Legislativa v ČR chrání proti všem formám násilí zejména Listinou základních práv a svobod č. 2/1993 Sb., dále zákonem č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. (ROSA, 2024)

Podle projektu organizace Jako doma se ženy setkávají s diskriminací na různých úrovních. S problematikou diskriminace, nejen žen se pojí antidiskriminační zákon. Ten zpracovává různé přepisy z EU a navazuje na Listinu základní práv a svobod. Tento zákon dále vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace v oblasti zaměstnání, přístupu k povolání, podnikání, nebo samostatně výdělečné činnosti. Dále vymezuje zákaz diskriminace v přístupu ke vzdělání, zdravotní péči, nebo sociálního zabezpečení. (Zákon č. 198/2009 Sb.) Cílem této kapitoly bylo ukotvení tématu ženského bezdomovectví v české legislativě.

6 Analýza potřebnosti

V této kapitole představím analýzu potřebnosti pro účely vytvoření návrhu na projekt. Cílem teoretické části projektu je konceptualizace tématu žen bez přístřeší, popis specifík cílové skupiny a shromáždění podkladů pro druhou část. **Cílem druhé části je vytvoření projektu – komunitní centrum pro ženy bez přístřeší v Olomouci.** Komunitní centrum bude sloužit k zajištění základních lidských potřeb (strava, hygiena), možnosti využít sociální poradenství a sociální integrace žen bez přístřeší.

6.1 Popis metod získání předložených dat

Pro účely projektové části bakalářské práce jsem využila metodu strukturovaných rozhovorů s klientkami nízkoprahového denního centra (dále NDC) a terénního programu Charity Olomouc. Oslovila jsem sedm klientek NDC a terénního programu. Věková hranice, nebo jiná specifika pro účely projektu nejsou důležitá, zaměřovala jsem se pouze na zkušenosti s bezdomovectvím. Cílem rozhovorů je zjištění, jaké jsou nejdůležitější potřeby žen bez přístřeší, jaké služby mohou v Olomouci využívat a jaké s nimi mají zkušenosti. Dále jsem se zaměřovala na to, co ženám v sociálních službách chybí a jak si představují službu určenou pouze pro ženy. Dále jsem uskutečnila tři rozhovory s pracovníky NDC Charity Olomouc a terénního programu. Cílem těchto rozhovorů je zjištění, jaké jsou nejdůležitější potřeby žen bez přístřeší dle pracovníků.

Dalším důležitým zdrojem pro analýzu potřebnosti jsou výzkumy organizace Jako doma, která se na ženské bezdomovectví zaměřuje. Využívala jsem také Google Scholar k vyhledávání výzkumů souvisejících s touto cílovou skupinou. A v neposlední řadě se zaměřuji na již existující služby v ČR a zahraničí, které se ženami bez přístřeší spolupracují.

6.2 Terénní výzkum analýzy potřebnosti

V této kapitole představím výstupy z rozhovorů se ženami bez přístřeší a pracovníky Charity Olomouc. V další části představím výzkumy zaměřující se na ženy bez přístřeší a možnosti řešení této problematiky.

Strukturovaný rozhovor byl rozdělen na dvě části. V té první jsem se zaměřila na sociální šetření a zjišťovala jsem informace ohledně přespávání, finančního příjmu, podpory rodiny a zdravotního stavu klientky. V části druhé jsem se zaměřovala na využívání sociálních služeb v Olomouci a na zkušenosti s nimi. Dále jsme se klientek ptala, jak by chtěly služby rozšířit.

Paní L. aktuálně bydlí na ubytovně v Olomouci a pobírá dávky v hmotné nouzi. Využívá pouze NDC Charity Olomouc, kde čerpá hlavně stravu v podobě polévek. I přesto, že má aktuálně kde přespávat, dříve využívala noclehárnu pro ženy. Vnímá, že je v Olomouci málo služeb pro ženy, je zde pouze noclehárna, která má menší kapacitu než ta mužská. Protože se na azylový dům pro ženy čeká velmi dlouho, měla by se tedy dle paní L. navýšit kapacita na noclehárně pro ženy. Nedostatek služeb pro ženy vnímá i pracovnice B. NDC Charity Olomouc. Podle ní je celkově v Olomouckém kraji nedostatek služeb pouze pro ženy bez přístřeší. Pobytové služby se zaměřují spíše na matky s dětmi a pro nízkoprahové klientky je pouze jeden azylový dům, který je většinou plný a čekací doba je velmi dlouhá.

Paní M. vnímá služby pro ženy bez přístřeší v Olomouci za nedostatečné. Momentálně využívá NDC a noclehárnu pro ženy Charity Olomouc. Paní M. vnímá velkou potřebu vzniku nové služby pro ženy, kde by si mohla přes den odpočinout, podívat se třeba na televizi a něco si sama uvařit. Ze zdravotních důvodů nemůže jíst polévky, které se vydávají na NDC, proto by ráda měla prostor, kde by si uvařila sama. Dále zmiňuje potřebnost úschovny věcí, jelikož je na ulici velké riziko odcizení. Podle pracovnice N. chybí v Olomouci místo, kde si ženy budou moct odpočinout a zároveň by mohly řešit svou situaci. Vnímá, že na NDC docházejí většinou páry a tím pádem není prostor řešit situaci pouze se ženou. Komunitní centrum by se mělo podle sociální pracovnice N. zaměřovat na podporu a aktivizaci klientek při řešení jejich aktuální situace.

Pro paní B. je důležitý přístup k hygieně a čistému spodnímu prádlu. V komunitním centru by tedy měla být pračka a možnost vzít si čisté prádlo. Dále vnímá velkou potřebu pomoci při hledání práce. V rámci sociálního poradenství by měli pracovníci komunitního centra pomoci ženám zaměstnání hledat. Pracovnice D. také zmiňuje, že je důležitá podpora klientek při hledání zaměstnání. Podle pracovnice D. je také důležitý nácvik pracovních

dovedností v rámci pracovních rehabilitací, protože klientky často nemají zkušenosti s hledáním práce, nebo dlouhodobým zaměstnáním. V případě, že si žena najde práci na směnný provoz, nemusí stihnout příjem na noclehárnu, který začíná v pět odpoledne. Než si klientka našetří na byt, musela by přespávat venku, což je při docházení do zaměstnání nereálné.

Paní P. navštěvuje služby NDC a noclehárny pro ženy Charity Olomouc. Na NDC se necítí bezpečně při využívání koupelny, protože je spojená pro muže i ženy. Z toho důvodu má paní strach a necítí se komfortně. Komunitní centrum by tedy mělo zajistit přístup k hygieně, ale také je podle paní P. důležitá psychická podpora, která ji ve službách chybí. Dále paní zmiňuje podporu sociálních pracovníků při hledání zaměstnání a motivaci klientek, která by v komunitním centru neměla chybět.

Paní H. využívá služeb terénního programu Charity Olomouc a kontaktní centrum společnosti Podané ruce. Paní má partnera, se kterým přespává na squatě v Olomouci. Podle paní H. v Olomouci chybí spíše nějaká pobytová služba, kde by mohla být i se svým partnerem. Stejný názor má také paní K., která se o svého muže stará. Momentálně oba přespávají venku, což zapříčiňuje zhoršení zdravotního stavu obou partnerů. Paní H. zmiňuje potřebnost místa, kde by se mohly ženy setkávat.

Paní J. přespává se svým partnerem pod mostem v Olomouci. Oba navštěvují NDC Charity Olomouc, kde využívají materiální pomoc v podobě polévek. Paní si vaří venku na ohni, což je někdy problematické. Komunitní centrum by navštěvovala, kdyby tam byla kuchyň s tekoucí vodou, kde by si mohla uvařit. Další důvod návštěvy centra by pro paní J. byl psychický i fyzický odpočinek.

Podle výzkumné zprávy organizace Jako doma (2013) je v rámci prevence bezdomovectví důležité zabývat se ženskými tématy. Dále v rámci strukturálního doporučení zmiňují potřebu služeb, které se zaměřují na specifické potřeby žen bez domova. Ve službách pro lidi bez přístřeší by měli vznikat zóny pouze pro ženy formou prostoru, nebo určeného času. Je důležité vytvořit respektující prostředí, kde se mají možnost klientky zapojit do chodu služby. Organizace Jako doma na **základě výzkumu doporučuje ve službách zavést participativní přístupy**, dále je důležité motivovat klientky ke vzájemné spolupráci a podporu. Vzhledem k časté zkušenosti s násilím je důležité ve službách pro ženy zprostředkovat terapeutické služby.

Principy spolupráce se ženami v tíživé životní situaci jsou dle projektu Ženy sobě (2015) založené na **empowermentu, gendrově citlivému přístupu a bezpečném prostředí**. Sociální

pracovníci by měli znát gendrové stereotypy a měli by znát témata, která ženy řeší. Poskytovatelé sociálních služeb by měli realizovat sociální služby, které jsou zaměřené pouze na ženy a jejich potřeby. V takových službách **by pracovníci měli podpořit svépomocné skupiny, společné aktivity a setkávání.**

Kolářová (2016) v závěrečné výzkumné zprávě o ženském bezdomovectví a násilí shrnuje doporučení pro sociální práci v této oblasti. Jak již bylo zmíněno v předchozích výzkumných zprávách i v této se doporučuje navýšit počet služeb, které se zaměřují na potřeby žen bez přístřeší. Doporučuje sociální pracovníky nízkoprahových služeb a azylových domů pro osoby bez domova **vyškolit v oblasti traumatu a domácího násilí.** Sociální služby by měli poskytovat úschovnu dokumentů a dalších cenností, aby se zamezilo krádežím a ztrátám. Dále by se dle výzkumu měl navýšit počet sociálních pracovníků ve službách pro lidi bez přístřeší a celkově tak zlepšit pracovní podmínky, aby kleslo přetížení.

Podle Anderson (et al., 2024) se podle studií prokázala vysoká účinnost intervencí zaměřujících se na oblast duševního zdraví u žen bez přístřeší. Nejprůkaznější důkazy se týkaly účinnosti psychoterapeutických intervencí. Podle studie považují ženy bez přístřeší tyto intervence za velmi přínosné a nápomocné. (Anderson et al., 2024)

Marshall (et al., 2020) se ve svém článku zaměřuje **na integraci do komunity, která byla identifikována jako klíčový výsledek programů určených na podporu osob bez přístřeší a může podpořit stabilitu bydlení a zdraví.** (Marshall et al., 2020)

6.3 Příklady řešení dané problematiky v ČR a zahraničí

V této kapitole představím organizace, které se problematikou ženského bezdomovectví zabývají. V první části kapitoly představím tři organizace ze zahraničí. V části druhé se zaměřím na organizace působící v ČR.

Vailla Vakinaista Asuntoa Ry je nevládní nezisková organizace působící ve Finsku. Sídlí v Helsinkách, kde se shromažďuje většina lidí bez domova. Společně s klienty se snaží najít důstojné bydlení a zároveň organizace působí jako obhájce zájmů lidí bez domova. Vychází z myšlenky, že každý člověk dokáže žít samostatně, pokud má zajištěné odpovídající podmínky a také podporu. Bydlení je základním lidským právem a jeho absenci nelze za žádných okolností akceptovat. V roce 2008 se Finsko stalo první evropskou zemí, která přijala model "housing first" s cílem poskytnout lidem bez přístřeší co nejrychleji domov s nájemní smlouvou, která je trvalá a stabilní. Trvalé bydlení umožňuje lidem žít a fungovat samostatně. Lidé si

mohou vybrat, jak se zapojí do služeb. Nevyžaduje se úplná abstinence od návykových látek, místo toho se přistupuje ke snižování škod způsobem, který respektuje autonomii člověka. Pracovníci s klienty podporují důvěru a pracují na základě zplnomocnění. Podporují integraci každého člověka do komunity a pomáhají mu budovat silné sociální sítě. Vva stále provozuje ubytovací jednotku SÄLLIKOTI s 28 byty, která byla prvním pilotním projektem modelu housing first ve Finsku. (Vailla Vakinaista Asuntoa Ry, 2024)

Prioritou organizace St. Mungo's je bezpečný prostor pro ženy, který tvoří základ pro zotavení z traumatu. Využívají přístup Recovery Approach, což znamená, že individuální plán klientky vychází ze silných stránek, zkušeností a porozumění prožitého traumatu. Služba pro ženy funguje na základě několika principů. První princip se zaměřuje na pochopení traumatu. Pracovníci v organizaci uplatňují trauma-informovaný přístup a jsou proškolení v oblasti genderu a traumatu. Dalším důležitým principem je upevňování vztahů mezi klientkami. Vedoucí pracovníci proto nabízejí neformální setkávání. Služba dále funguje na základě principu volby, díky které si budují důvěru mezi sebou. Klientky jsou zapojené do chodu služby, mají možnost si vybrat místo setkávání a mají možnost výběru stravy. (St. Mungo's, 2024)

Organizace Kirkens Korshær provozuje azylové a "ohřívací centra" po celém Dánsku. Tyto centra jsou určené pro osoby bez přístřeší a pracovníci zde nabízejí jídlo, suché oblečení, místo k odpočinku, ale také společenství. Dále organizace provozuje aplikační místnosti pro drogově závislé. Lidé si mohou aplikovat drogu v čistém a hygienickém prostředí, což pomáhá odstranit drogy z ulice a snížit počet zranění v důsledku užívání drog. Na konzumaci drog dohlíží proškolený personál, který zasahuje v případě předávkování a může tak zachraňovat životy. (Kirkens Korshær, 2024)

V České republice se problematice ženského bezdomovectví věnuje už několikrát zmíněná organizace Jako doma. Organizace působí v Praze a je založená na principech partnerství, participaci a empowermentu. Tvoří bezpečný prostor pro ženy bez přístřeší a pracovníci v organizaci uplatňují trauma-citlivý přístup. V NDC Komunitním centru organizace Jako doma pracovníci poskytují základní sociální poradenství a podpůrné rozhovory. Dále služba poskytuje podmínky pro osobní hygienu, podmínky pro zajištění stravy, zprostředkování oblečení, hygieny a potravinové pomoci. Klientky služby NDC mají přístup k počítači, mohou si v centru nabít telefony a využít úložný prostor. (Jako doma, 2024)

V Praze ženy bez přístřeší mohou využít noclehárnu v Centru sociálních služeb Karla Larssona, kterou poskytuje organizace Armáda spásy. Cílem noclehárny pro ženy je umožnění

přenocování a poskytnutí prostor pro osobní hygienu. Cílem služby je zajištění základních lidských potřeb a snížení zdravotních a sociálních rizik osob bez přístřeší. Organizace Armáda spásy působí v celé ČR a pro osoby bez přístřeší poskytuje Terénní programy, Nízkoprahová denní centra a Sociální rehabilitace. (Armáda spásy, 2024)

Spolek Medici na ulici vznikl na podporu osob bez přístřeší. Studenti lékařských fakult spolupracují se sociálními pracovníky nízkoprahových služeb pro osoby bez přístřeší a zajišťují chod nízkoprahových ošetřoven. Zaměřují se na základní ošetření akutních ran a konzultují zdravotní stav. Medici na ulici působí ve městech Praha, Plzeň, Brno, Hradec Králové, Olomouc a Ostrava. V Olomouci studenti spolupracují s olomouckou charitou v rámci terénního programu pro osoby bez přístřeší. Dále spolupracují s ordinací praktického lékaře pro osoby bez přístřeší, kam mají možnost zasílat pacienty k odpornějšímu vyšetření. (Medici na ulici, 2024)

Osobám bez přístřeší se dále věnuje organizace Charita Olomouc, konkrétně Středisko Samaritán pro lidi bez domova. Azylové domy poskytují střechu nad hlavou osobám v bytové nouzi. Pro osoby bez domova potřebující zdravotní péči středisko nabízí Domy pro osoby se sníženou soběstačností. Přes den mohou osoby bez přístřeší navštívit Nízkoprahové denní centrum, které nabízí sociální poradenství a možnost zajištění základních lidských potřeb. Pro přenocování Středisko nabízí Noclehárny pro muže a ženy. (Charita Olomouc, 2024)

Organizace Podané ruce působící v Olomouci poskytuje sociální a adiktologické služby pro osoby závislé na nealkoholových návykových látkách. V Kontaktním centru poskytují pracovníci výměnu injekčních stříkaček a další HR materiál. Dále pracovníci zprostředkovávají detoxikaci a podávají informace k návykovému a rizikovému jednání. (Podané ruce, 2024)

Tato kapitola měla za cíl představení sociálních služeb spolupracujících s osobami bez přístřeší. V první části jsem představila organizace působící v zahraničí a v části druhé jsem představila organizace, které působí na území ČR.

6.4 Základní informace o velikosti cílové skupiny

V této kapitole představím základní informace o velikosti cílové skupiny. Informace k této kapitole jsem čerpala z dokumentu Sčítání osob bez přístřeší v Olomouci 2022 Charity Olomouc, který mi poskytl koordinátor NDC. Tento dokument se zaměřuje pouze na „osoby bez střechy“ (podle ETHOS) a „osoby bez bytu“. Dále jsem měla možnost nahlédnout do statistik návštěvnosti za rok 2023 služeb NDC a Terénního programu.

Na základě sčítání osob bez přístřeší, které proběhlo v říjnu 2022 v Olomouci terénními pracovníky Charity Olomouc bylo zjištěno, že osob „bez střechy“ je průměrně 179. Do kategorie „bez bytu“ byly započteny osoby žijící v azylových domech, ubytovnách a vězeňských a zdravotnických zařízeních. Celkově bylo do této kategorie odhadem započítáno 1083 osob, kteří jsou ohroženi bezdomovectvím. Dokument se nezaměřuje na gender osob bez domova. Vzhledem k tomu, že komunitní centrum je určeno pouze pro ženy bez přístřeší, čerpala jsem také informace z dokumentu MPSV (2019). Dle Sčítání osob bez domova z roku 2019 převažují mezi osobami bez přístřeší muži. V kategorii osob přespávajících venku je 81 % mužů a zbytek jsou ženy. Nicméně v azylových domech je podíl žen vyšší. Jsou to zhruba dvě pětiny, tedy 42 % žen. V obecních ubytovnách je zhruba 37 % ubytovaných žen. (Nešporová a kol., 2019)

Z analýzy dat o počtu osob bez přístřeší v Olomouci vyplývá potřeba poskytování služeb pro tuto cílovou skupinu. Navzdory tomu, že data nejsou genderově rozdělená existuje mezi osobami bez přístřeší značný podíl žen. Vytvoření komunitního centra zaměřeného na potřeby žen bez domova by tak mohlo efektivněji reagovat na jejich specifické potřeby a situaci.

6.5 Analýza stakeholderů

V komunitním centru pro ženy bez přístřeší budou hlavními aktéry sociální pracovníci, kteří budou mít na starosti provoz služby a sociální poradenství. V rámci komunitního nastavení centra se do chodu služby zapojí i klientky.

Jeden z dalších subjektů zapojený do provozu komunitního centra mohou být další neziskové organizace. Jedná se například o spolek Sola pomáhá, který vznikl s cílem pomoci ženám postiženými menstruační chudobou. Spolek pravidelně dodává menstruační pomůcky do sociálních služeb, které navštěvují ženy v nouzi. (Sola pomáhá, 2024) Dále sociální pracovníci komunitního centra mohou navázat spolupráci s Poradnou pro ženy a dívky, která sídlí v Olomouci a zaměřuje se na ženy a dívky v těhotenství a zprostředkovává odbornou pomoc, jako je gynekologie, sexuologie, psychiatr. (KPSS Olomouc, 2024) Dalšími subjekty komunitního centra pro ženy bez přístřeší mohou být navazující služby Charity Olomouc. Jedná se například o ordinaci praktického lékaře a psychiatra organizace Charity Olomouc. Pro ženy v akutní krizi by se navázala spolupráce s krizovou pomocí Charity Olomouc. (Charita Olomouc, 2024) Do fungování komunitního centra by dále mohl být zapojený spolek Medici na ulici, kteří poskytují základní zdravotní péči v terénu. (Medici na ulici, 2024) Dále organizace Podané ruce, který se specifikuje na osoby závislé na nealkoholových návykových látkách a zprostředkovává výměnu injekčních stříkaček a dalších HR materiál. (Podané ruce, 2024)

V rámci materiální pomoci by se navázala spolupráce s Potravinovou bankou, která předává potraviny neziskovým a humanitárním organizacím, aby se předešlo plýtvání jídla. (Potravinová banka v Olomouckém kraji z. s., 2024) Dále Středisko SOS, které nabízí bezplatnou materiální pomoc v podobě oděvů občanům v materiální nouzi. (Středisko SOS, 2024)

Dle mého názoru je velmi důležité, aby neziskové organizace mezi sebou spolupracovali. Z tohoto důvodu jsou zapojení stakeholderi v komunitním centru nejen sociální pracovníci a klientky, ale také neziskové organizace sídlící v Olomouci.

Cílem této kapitoly bylo představení stakeholderů v komunitním centru pro ženy bez přístřeší a další subjekty, které se budou podílet na provozu služby.

6.6 Závěr analýzy potřebnosti

Na základě průzkumu prostřednictvím strukturovaných rozhovorů se ženami bez přístřeší a pracovníky Charity Olomouc a na základě existujících výzkumů a doporučení organizací zabývajících se problematikou bezdomovectví, lze vyvodit nedostatek sociálních služeb pro ženy bez přístřeší v Olomouci. Respondentky upozornily na nedostatek možností, kde by mohly přes den odpočívat a čerpat potřebné sociální služby. Zároveň vyjádřily potřebu individuálního přístupu a možnosti využití služeb odpovídajících jejich potřebám a zdravotním omezením. Tyto potřeby zahrnují nejen zajištění základních lidských potřeb, jako je strava a hygiena, ale také potřebu podpory v hledání zaměstnání. Respondentky dále zdůraznily potřebu individuálního přístupu, respektu a důvěry ve vztahu k pracovníkům služby.

Vzhledem k existujícím statistikám o počtu osob bez přístřeší v Olomouci je zjevné, že potřeba služeb pro ženy bez domova je nezpochybnitelná. Zohlednění genderových aspektů v poskytování těchto služeb je klíčové pro efektivní pomoc ženám v obtížné životní situaci.

Otevření komunitního centra pro ženy bez přístřeší v Olomouci je dle mého názoru nezbytné a odpovídá potřebám této cílové skupiny. Tento projekt by měl reagovat na již zmíněné potřeby a poskytnout komplexní podporu ženám bez přístřeší, s důrazem na jejich bezpečí, důstojnost a zlepšení životní situace.

7 Cíl projektu

Cílem projektu je návrh na vytvoření komunitního centra pro ženy bez přístřeší v Olomouci, které se primárně zaměřuje na zajištění základních lidských potřeb. Centrum bude poskytovat bezpečné a inkluzivní prostředí, které ženám zajistí materiální pomoc v podobě stravy, hygienických pomůcek a ošacení. V rámci sociálního poradenství budou sociální pracovníci podporovat ženy v hledání zaměstnání, bydlení a budou uplatňovat trauma-citlivý přístup. Komunitní centrum bude vycházet z komunitní sociální práce, bude usilovat o pozitivní změnu v životě žen bez přístřeší a bude klást důraz na aktivní zapojení klientek do řešení situace a participaci. Projekt také zahrnuje vzdělávací aktivity v podobě přednášek a workshopů, jako je například kurz první pomoci a sebeobrany. Hlavním cílem projektu je vytvořit bezpečné prostředí, kde se budou ženy bez přístřeší cítit respektovány a zapojeny do chodu centra.

Zkušební období projektu je navrženo na jeden rok, nicméně na základě evaluace projektu může dojít k prodloužení provozu komunitního centra v Olomouci.

8 Klíčové aktivity

Tato kapitola představuje klíčové aktivity a činnosti nezbytné pro úspěšnou realizaci projektu vytvoření komunitního centra pro ženy bez domova v Olomouci. Tyto aktivity jsou navrženy s ohledem na cíle projektu, které zahrnují poskytnutí bezpečného a inkluzivního prostředí pro ženy bez domova, prevenci násilí a podporu v oblastech jako je zdraví, zaměstnanost a sociální integrace.

V této kapitole jsou jednotlivé klíčové aktivity podrobněji popsány včetně indikátorů sledování a očekávaných výstupů, které slouží jako nástroje pro hodnocení a monitorování úspěchu projektu. Jejich správná realizace hraje klíčovou roli při dosahování cílů projektu a poskytování komplexní podpory ženám bez domova v Olomouci.

Komunitní centrum pro ženy bez přístřeší bude registrované podle § 61 zákona č., 108/2006 Sb. o sociálních službách jako Nízkoprahové denní centrum

Popis jednotlivých pracovních činností sociálního pracovníka v komunitním centru:

Sociální pracovník bude v rámci sociálního šetření posuzovat situaci klienta, nabízet sociální poradenství v oblasti dávek hmotné nouze, sociálních a zdravotních služeb, dluhů a bydlení. V rámci materiální pomoci bude sociální pracovník zajišťovat stravu, ošacení a hygienické potřeby. Sociální pracovník centra bude poskytovat poradenství v oblasti zdraví a léčby závislosti, zajistí zprostředkování navazujících služeb a kontakt s rodinou. Cílem sociálního pracovníka centra bude pozitivní změna v životě klientky.

Klíčové aktivity	Harmonogram	Indikátory	Výstupy	Výsledky
Příprava	září 2024–říjen 2024	Certifikáty o absolvování kurzu, nájemní smlouva, smlouva o spolupráci	2 proškolení zaměstnanci, prostory Komunitního centra, využívání materiální pomoci od jiných neziskových organizací	Zvýšení kvalifikace pracovníků, vhodné prostory k využívání, aktivní spolupráce s dalšími službami
Propagace	říjen 2024–srpen 2025	600 vytisknutých letáčků, webové stránky komunitního centra, aktivní účty na sociálních sítích	zajištění informovanosti potencionálních klientek o nabízených službách, funkční webové stránky s aktuálními informacemi o službě, získání sledujících na sociálních sítích, informovanost veřejnosti o činnostech KC	informované potencionální klientky, zajištění informací o službách KC

Otevření komunitního centra	listopad 2024– říjen 2025	pravidla služby, počet žen využívající KC, počet žen zúčastněných na přednáškách a workshopech	dostupnost základní materiální pomoci a sociálního poradenství, přístup k hygienickým potřebám, návčik pracovních dovedností	zlepšení hygienických a sociálních podmínek žen, zvýšení pracovních dovedností, podpora při hledání zaměstnání
Ukončení projektu	říjen 2025	počet vyplněných evaluačních dotazníků, statistiky využívaných služeb, statistiky návštěvnosti	analýza zpětné vazby od klientek a sociálních pracovníků, identifikace bariér při poskytování služeb a dostupnost zdrojů	návrh na zlepšení podmínek poskytovaných služeb, zhodnocení potřebnosti KC

Tabulka č. 1

Zdroj: Vlastní tvorba

8.1 Klíčová aktivita č.1 – Příprava

Cílem této klíčové aktivity je příprava komunitního centra a uzavření hlavního pracovního poměru s dvěma sociálními pracovníky. Dále navázat spolupráci s neziskovými organizacemi pro zajištění materiální pomoci v komunitním centru a zajištění prostor.

V rámci přípravy komunitního centra bude nezbytné zaškolení sociálních pracovníků. Vzhledem k tomu, že si ženy bez přístřeší prošly, nebo procházejí traumatem a riziko sekundárního traumatu je vysoké, bude velmi důležité, aby sociální pracovníci prošli vzděláváním v oblasti příčin a dopadů traumatu. Haigh (in Jako doma 2022) zdůrazňuje, že je povinností každé sociální služby pečovat o své zaměstnance a poskytovat jim vzdělání v oblastech psychologie. U pracovníků, kteří jsou v psychické a emocionální pohodě klesá riziko syndromu vyhoření. (Haigh in Jako doma, 2022) Prevencí před sekundárním traumatem mohou být vzdělávací kurzy, individuální a skupinové supervize a porady v týmu. Podle Flatowa a kol. (in Michálková, 2020) jsou základní principy trauma-citlivého přístupu založené na pochopení rozsáhlého dopadu traumatu a dopadu na život klientek. Dále by pracovníci měli rozpoznat retraumatizaci a traumatizaci nejen u klientek, ale také u svých kolegů a dalších zaměstnanců služby. Ve službě by se znalost o traumatu měla integrovat do postupů a metodik a mělo by se předcházet sekundárnímu traumatu. (Flatowa a kol. in Michálková, 2020)

Ženy bez přístřeší často zažívají akutní i chronické krizové situace, které mohou souviset s nezaměstnaností, propuštěním z ústavního zařízení, odebráním dítěte z péče, nedostatkem financí a nechtěným těhotenstvím. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby minimálně jeden pracovník komunitního centra prošel kurzem základní krizové intervence. Podle Špatenkové a kol. (2017, s. 20-21) dochází k chronickým krizím, když jedinec neřeší krizi, která pramení z očekávané události a přijme až patologický způsob řešení. Ke znakům chronické krize patří zhoršení zdravotního stavu, pasivita, nedostatek motivace, nebo například rezignace zodpovědnosti. V těchto případech je kromě bezprostřední pomoci důležitá motivace jedince ke změně jeho životní situace. (Špatenková a kol, 2017, s. 20–21)

V případě, že se žádný sociální pracovník s hotovým vzděláváním nenajde, bude potřeba v rámci této klíčové aktivity kurz zajistit. Vzdělávací středisko Caritas VOS nabízí kurz Aplikované krizové intervence s využitím na řešení zaměřeného přístupu. Kurz je akreditovaný a celková doba kurzu je 48 vyučovacími hodinami. Sociální pracovníci by se dále měli vzdělávat v oblasti právního a dluhového poradenství. Do otevření komunitního centra doloží sociální pracovníci osvědčení o splněných kurzech.

Důležitou aktivitou v rámci příprav bude navázání spolupráce s neziskovými organizacemi. Jednou z hlavních spoluprací bude navázání spolupráce s Potravinovou bankou v Olomouckém kraji, která může dodávat potraviny do komunitního centra. Z analýzy potřeby vyplývá, že si ženy bez přístřeší nemají možnost uvařit. Z tohoto důvodu bude v centru k dispozici kuchyň, kde si ženy mohou vařit ze surovin získaných v rámci spolupráce. Další důležitou potřebou žen bez přístřeší je přístup k hygieně, z tohoto důvodu by pracovníci komunitního centra navázali spolupráci se spolkem Sola pomáhá, který poskytuje menstruační pomůcky v neziskových organizacích.

Prostory komunitního centra by měli být na dostupném místě. Prostory k pronájmu může poskytnout například Lidové bytové družstvo v Olomouci, které již v minulosti poskytovalo prostory pro neziskovou organizaci. Prostory se nachází na ulici Masarykova v Olomouci, což je pár minut chůze od Hlavního nádraží a od parku Bezručovy sady.

Harmonogram: od 2. září 2024 až do 31. října 2024

Indikátory: Certifikáty o absolvování kurzů, smlouvy o navázání spolupráce, 2 proškolení sociální na hlavní pracovní poměr, nájemní smlouva

Výstupy: Dva zaměstnaní proškolení sociální pracovníci a jeden pracovník v sociálních službách, využívání materiální pomoci od jiných neziskových organizací, uzavření smlouvy o pronájmu prostor

8.2 Klíčová aktivita č. 3 – Propagace

V rámci této klíčové aktivity se bude realizovat komplexní propagace nově vznikajícího komunitního centra pro ženy bez přístřeší v Olomouci. Cílem propagace je zvýšit informovanost a povědomí žen bez přístřeší a ohrožených ztrátou bydlení o možnosti využívání komunitního centra a jeho službách. Prvním krokem bude distribuce informačních letáků v terénu a na ubytovnách v Olomouci pro ženy, které nemají snadný přístup k internetu.

Letáky budou obsahovat podrobné informace o otevření Komunitního centra, včetně nabízených materiálních a sociálních služeb. Propagace bude zahájena v říjnu 2024 a sociální pracovníci budou aktivně distribuovat letáky v terénu, na ubytovnách a na relevantních úřadech. Tímto způsobem se zajistí, že potenciální klientky budou informovány o možnostech podpory a pomoci, které nové komunitní centrum nabízí.

V rámci propagace komunitního centra se vytvoří webové stránky pro komunitní centrum s informacemi o jeho službách, kontaktními údaji a aktuálními událostmi. Dále proběhne založení účtů na sociálních sítích (např. Facebook, Instagram) pro komunitní centrum s cílem pravidelného zveřejňování obsahu relevantního pro cílovou skupinu.

Harmonogram: 1. října 2024–29. srpna 2025

Indikátory: 600 vytisknutých letáčků, webové stránky komunitního centra, účty na sociálních sítích

Výstupy: rozdané letáčky s informacemi o komunitním centru a službách, zajištění informovanosti potenciálních klientek o nabízených materiálních a sociálních službách nového komunitního centra, funkční webové stránky s aktuálními informacemi o službě, získání sledujících na sociálních sítích, zvýšení povědomí veřejnosti o existenci a činnosti komunitního centra.

8.3 Klíčová aktivita č. 2 – Otevření komunitního centra

8.3.1 Nastavení pravidel služby

Pro správné fungování komunitního centra pro ženy bez přístřeší je nezbytné mít jasně definovaná pravidla užívání služby. V rámci participace budou zapojeny i samotné klientky komunitního centra, aby měly možnost vyjádřit své potřeby a názor. Mezi nejdůležitější pravidla patří:

- **Zákaz konzumace alkoholu a dalších psychotropních látek:** Komunitní centrum bude poskytovat bezpečné prostředí, a z toho důvodu bude platit zákaz konzumace alkoholu a psychotropních látek v prostorách centra.
- **Zákaz slovního a fyzického napadení:** Respekt a bezpečnost v centru jsou klíčové, proto bude platit zákaz jakéhokoli slovního či fyzického napadení ostatních klientek nebo personálu.
- **Respekt k sobě a k ostatním:** Veškeré chování v komunitním centru musí být založeno na respektu k sobě i k ostatním. Diskriminace na základě rasy, náboženství, sexuální orientace či jiných faktorů nebude tolerována.

Tato pravidla mají za cíl zajistit bezpečné a respektující prostředí pro všechny klientky komunitního centra a přispět k efektivnímu fungování služby.

Otevírací doba: Komunitní centrum pro ženy bez přístřeší bude otevřené každý všední den od 8:00 do 11:00 a od 12:00 do 16:00. Klientky tak budou mít prostor na vyřízení potřebných záležitostí.

8.3.2 Poskytování základních služeb

V rámci této klíčové aktivity budou mít ženy bez přístřeší možnost využívat komunitní centrum. Tato aktivita zahrnuje poskytování základních služeb ženám, které centrum navštíví. Jedná se o přístup k čisté vodě, hygienickým potřebám, stravě a oblečení. V Komunitním centru bude kuchyň, kde si klientky mohou uvařit z poskytnutých potravin. Dotazované ženy dále zdůrazňovali potřebu místa k odpočinku, z tohoto důvodu bude v komunitním centru prostor, kde si klientky můžou odpočinout. V této místnosti budou sedačky a televize. Sociální pracovníci se budou zaměřovat na poskytování podpory a sociálního poradenství v oblasti dávek hmotné nouze, invalidního a starobního důchodu, podporu při hledání bydlení, právní a dluhové poradenství. V komunitním centru klientky budou mít možnost využít počítač s internetem a telefon, aby se mohly spojit s rodinou, hledat si zaměstnání a další vyhledávání potřebných informací.

8.3.3 Nácvik pracovních dovedností klientek

Podle výzkumné zprávy organizace Jako doma (2013) by ve službách pro osoby bez přístřeší v rámci podpory při hledání zaměstnání měl být neomezený přístup k internetu a neomezený přístup k telefonu. Dále by v sociálních službách měl být přístup k právním službám a službám dluhového poradenství. V neposlední řadě se doporučuje poskytování jízdenek za pracovním pohovorem, jelikož se ženy často setkávají na pohovorech s odmítnutím a úhrada cesty na pohovor je dalším demotivujícím prvkem. (Jako doma, 2013) Z analýzy potřeby vyplývá, že by ženy bez přístřeší potřebovaly podporu v oblasti hledání zaměstnání. V rámci této klíčové aktivity budou sociální pracovníci podporovat a motivovat ženy při hledání zaměstnání. Klientky centra společně se sociálním pracovníkem mohou hledat přes internet aktuální nabídky zaměstnání, dále si klientky s podporou sociálního pracovníka mohou sestavit životopis a založit email. V rámci nácviku pracovních dovedností budou mít klientky na starosti úklid prostor. Úklid bude probíhat každá den a klientky se budou moct zapisovat do pořadníku. Důležitou součástí bude úklid venkovních prostor a okolí komunitního centra. Tato činnost

může být prevencí konfliktů mezi sousedy. Za úklid jednotlivých prostor mohou dostat například potravinový balíček, nebo ošacení.

8.3.4 Přednášky a workshopy

Tato klíčová aktivita zahrnuje organizaci přednášek a kurzů v rámci komunitního centra pro ženy bez přístřeší, zaměřených na zlepšení dovedností a sebevědomí žen v obtížné situaci. Hlavními tématy budou hledání práce, prevence násilí na ženách a základy sebeobrany. V rámci participace bude moct každá klientka navštěvující centrum navrhnout téma přednášky, které ji zajímá. Pokud se klientky neshodnou na výběru tématu, proběhne hlasování.

Vzhledem k tomu, že se ženy bez přístřeší dostávají do rizikových situací častěji, než ostatní členové společnosti navrhuji klientkám komunitního centra zprostředkovat kurz první pomoci. Důsledkem závislosti na alkoholu a jiných návykových látkách se mohou projevit různé nemoci a poranění. U osob bez přístřeší vnímám jako velmi časté onemocnění epileptické záchvaty, nebo omrzliny na končetinách. Z tohoto důvodu si myslím, že je velmi důležité, aby ženy bez přístřeší uměly základy první pomoci. Kurz základy první pomoci nabízí v Olomouci například organizace Český červený kříž (2024). Překážkou pro klientky může být rozsah vyučovacích hodin (12), které se musí splnit ve dvou dnech. Reálnější variantou může být Základní školení PP, které se zaměřuje na život zachraňující úkony v rozsahu čtyř vyučovacích hodin.

Ženy bez přístřeší se často setkávají s fyzickým, sexuálním a psychickým násilím. Podle Bandita (2016) se žena bez přístřeší setká s násilím nejčastěji ze strany partnera, v některých případech dokonce ze strany policisty, nebo ochranky. Prevence před násilím může být zajištění bezpečného prostoru pouze pro ženy. Dalším preventivním faktorem bude zprostředkování kurzu sebeobrany pro ženy. Kurz sebeobrany poskytuje v Olomouci organizace Moderní sebeobrana (2024), která se zaměřuje na sebeobranou pro ženy. Rozsah kurzu jsou dvě hodiny a určený pro malou skupinku žen.

Tato aktivita představuje důležitý krok směrem k posílení dovedností, sebevědomí a bezpečnosti žen v obtížné situaci. Zaměření na témata, jako je prevence násilí a základy sebeobrany odpovídá konkrétním potřebám této cílové skupiny. Zprostředkování kurzu základní první pomoci dále přispívá k zajištění jejich bezpečnosti a schopnosti reagovat v případě nouze. Takové aktivity mohou poskytnout ženám bez přístřeší nejen praktické dovednosti, ale i pocit podpory a solidarity, který jim může pomoci získat kontrolu nad svou životní situací.

Harmonogram: 1. listopadu 2024–31. října 2025

Indikátory: pravidla služby, počet žen využívající materiální pomoc, počet žen využívající sociální poradenství, statistiky služby

Výstupy: zlepšení zdravotního stavu a hygienických podmínek u klientek navštěvující centrum, nácvik pracovních dovedností a podpora při hledání zaměstnání

8.4 Klíčová aktivita č. 4 – Ukončení projektu

Tato klíčová aktivita se zaměřuje na evaluaci a zpětnou vazbu ročního projektu komunitního centra pro ženy bez přístřeší v Olomouci. Evaluační proces bude zahrnovat sběr zpětné vazby od klientek komunitního centra pomocí evaluačních dotazníků. Dále bude probíhat hodnocení zpětné vazby od sociálních pracovníků, kteří se podílejí na poskytování služeb. Na základě zpětné vazby a evaluace budou posouzeny bariéry v poskytovaných službách a dostupnost zdrojů. Dále se bude hodnotit, zda je komunitní centrum pro ženy bez přístřeší v Olomouci stále potřebné a jaký je jeho dopad na cílovou skupinu.

Harmonogram: 1. října 2025–31. října 2025

Indikátory: počet vyplněných evaluačních dotazníků od klientek a sociálních pracovníků, statistiky využívaných služeb, statistiky návštěvnosti centra, závěrečná zpráva,

Výstupy: analýza zpětné vazby od klientek a sociálních pracovníků, na základě dat doporučená pro budoucí fungování komunitního centra, identifikace bariér v poskytovaných službách a dostupnost zdrojů

9 Popis přidané hodnoty projektu

Komunitní centrum nabídne klientkám bezpečné a inkluzivní prostředí, které poskytne materiální pomoc v podobě stravy, hygieny a ošacení. V rámci sociálního poradenství pracovníci v centru nabídnou podporu při hledání zaměstnání, bydlení, zprostředkování kontaktu s rodinou, vyřízení potřebných záležitostí na úřadech, nebo řešení právních záležitostí a dluhů. Další přidanou hodnotou projektu je prevence násilí na ženách a posílení jejich dovedností a sebevědomí. V rámci klíčových aktivit bude centrum poskytovat vzdělávací kurzy a přednášky pro klientky, jako například kurz sebeobrany, nebo kurz první pomoci.

Na rozdíl od jiných sociálních služeb zaměřující se na osoby bez přístřeší, se budou sociální pracovníci v komunitním centru specifikovat na ženské bezdomovectví. Vzhledem k tomu, že si ženy na ulici často prochází různými traumatickými událostmi, jako například různé formy násilí, odebrání dítěte z péče, nebo dlouhodobá nezaměstnanost, budou pracovníci uplatňovat trauma-informovaný přístup.

10 Management rizik

Identifikované riziko	Hodnocení rizika	Návrh na řešení
Nízká návštěvnost KC	Střední	Poskytnout informace o službách KC prostřednictvím terénní sociální práce
Nízká účast klientek na vzdělávacích aktivitách	Vysoká	Zapojit klientky do výběru vzdělávacích aktivit
Negativní reakce okolní komunity	Vysoká	Zapojit klientky do úklidu venkovních prostor a okolí centra, zřídit metodiku pro řešení stížností, snaha o destigmatizaci osob bez přístřeší prostřednictvím sociálních sítí
Nedostatek finančních prostředků	Vysoká	Získávání financí z grantů a sponzorství, dobrovolnictví, monitorování rozpočtu
Odmítnutí spolupráce ze strany jiných neziskových organizací	Střední	Zajištění vzájemných výhod, budování dlouhodobých partnerských vztahů
Konkurence jiných neziskových organizací zaměřující se na stejnou cílovou skupinu	Střední	Navázání spolupráce, nabízet specifické služby pro ženy

Nedostatečná informovanost o poskytovaných službách	Střední	Intenzivní propagace pomocí letáků, webových stránek a sociálních sítí
Ochota žen využívat služby KC	Nízká	Propagace nabízených sociálních služeb, spolupráce s jinými neziskovými organizacemi

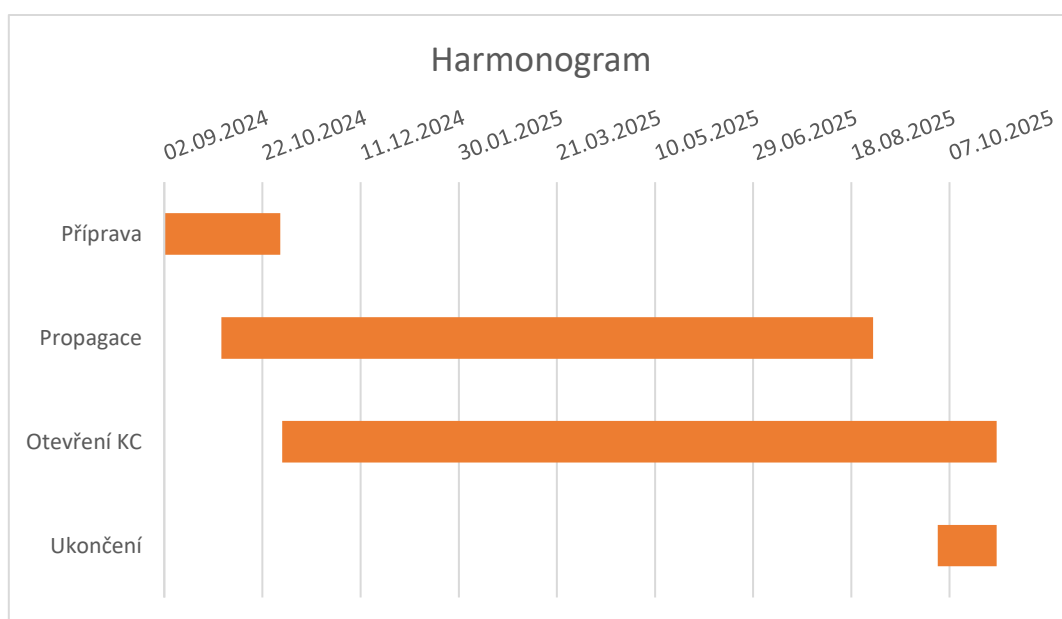
Tabulka č. 2

Zdroj: Vlastní tvorba

11 Harmonogram – Ganttův diagram

V této kapitole představím harmonogram projektu v podobě Ganttova diagramu. V tabulce níže jsou vyobrazené jednotlivé klíčové aktivity a jejich doba trvání. V první fázi projektu proběhne příprava projektu, která zahrnuje absolvování kurzů krizové intervence, navázání spolupráce s neziskovými organizacemi a hledání vhodných prostor pro komunitní centrum. Klíčová aktivita bude probíhat od 2. září 2024 až do 31. října 2024. V druhé fázi proběhne propagace komunitního centra, která bude probíhat terénní formou rozdáváním letáků od 1. října 2024–29. srpna 2025. V rámci této klíčové aktivity se dále založí účty na sociálních sítích (Facebook, Instagram). Otevření komunitního centra je naplánované od 1. listopadu 2024 do 31. října 2025 a v rámci této klíčové aktivity se nastaví pravidla služby a provoz centra. V rámci provozu proběhnou přednášky a workshopy, které se budou zaměřovat na vybraná témata a nácvik pracovních dovedností. V poslední fázi proběhne evaluace projektu ve formě dotazníků a zpětné vazby sociálních pracovníků. Na základě těchto informací se může projekt prodloužit.

Graf č. 1
Ganttův diagram

12 Rozpočet projektu

Rozpočet projektu se zaměřuje na zařízení a vybavení komunitního centra v Olomouci, dále zahrnuje náklady na sociální pracovníky (platy, vzdělávání, supervize) a propagační materiály. Výše finanční odměny sociálních pracovníků je vypočítaná z průměrné hrubé mzdy v roce 2024. Projekt je navržený již pro existující neziskovou organizaci, z toho důvodu jsem do rozpočtu nezahrnula personální a ekonomický úsek a jiné potřebné zaměstnance. Částka na úhradu nájmu a energií je pouze přibližná, v případě, že by měla organizace své prostory, částka se bude lišit. Celkové náklady na projekt za 14 měsíců činí cca 1 159 438 Kč. Financování projektu bude z dotačních programů města Olomouce, dále z veřejných sbírek a grantů.

Druh výdajů	jednotka	počet	j. cena	celkem Kč
Osobní náklady				
Náklady na soc. pracovníky				
Sociální pracovník (1,0 úvazek)	plat za měsíc	28	28 816	806 848 Kč
Vzdělávání	kurz	2	9 900	19 800 Kč
Supervize	hodina	4	1 000	4 000 Kč
Zařízení a vybavení				
Pronájem prostor	měsíc	14	12 000	168 000 Kč
Energie	měsíc	14	4 000	56 000 Kč
Voda	měsíc	14	600	8 400 Kč
Internet	měsíc	14	650	9 100 Kč
Televize	kus	1	3 500	3 500 Kč
Tiskárna	kus	1	1 000	1 000 Kč
Telefon	kus	2	2 000	4 000 Kč
Kancelářské potřeby	kus	1	1 000	1 000 Kč
Notebook	kus	2	3 500	7 000 Kč
Nábytek	kus	1	60 000	60 000 Kč
Služby				
Letáky	kus	600	3	1 800 Kč
Workshopy a přednášky	2 hodiny	10	899	8 990 Kč
Celkové náklady				1 159 438 Kč

Tabulka č. 3

Zdroj: vlastní tvorba

13 Logframe projektu

	Logika intervence	Indikátory	Zdroje a prostředky ověření	Předpokládané rizika
Záměr projektu	Zprostředkování materiální pomoci a sociálního poradenství pro ženy bez přístřeší	Certifikáty o absolvování kurzu, nájemní smlouva, smlouva o spolupráci	Předpokládané náklady 1 159 438 Kč Financování projektu bude z dotačních programů města Olomouce, dále z veřejných sbírek a grantů.	Nízká návštěvnost KC, negativní reakce okolní komunity, nedostatek finančních prostředků, konkurence neziskových organizací, odmítnutí spolupráce od neziskových organizací
Cíle projektu	Cílem projektu je návrh na vytvoření komunitního centra pro ženy bez přístřeší, vytvoření bezpečného a inkluzivního	letáčky, webové stránky komunitního centra, aktivní účty na sociálních sítích, pravidla služby, počet	2 proškolení zaměstnanci, prostory Komunitního centra, využívání materiální pomoci od jiných	

	prostředí zaměřující se na zajištění základních lidských potřeb, poskytnutí materiální pomoci a zprostředkování sociálního poradenství	žen využívající KC, počet žen zúčastněných na přednáškách a workshopech,	neziskových organizací	
Klíčové aktivity	Příprava – zaměstnanci proškolení v základní krizové intervenci, navázání spolupráce s neziskovými organizacemi	Propagace – propagace nově vznikajícího komunitního centra pro ženy bez přístřeší	Otevření komunitního centra v Olomouci – nastavení pravidel služby, poskytování základních služeb, nácvik pracovních dovedností, přednášky a workshopy	Ukončení projektu – zpětná vazba pracovníků komunitního centra, evaluační dotazníky klientek centra
Výsledky	Zvýšení kvalifikace pracovníků, vhodné prostory k využívání, aktivní	informované potencionální klientky, zajištění informací o službách KC	zlepšení hygienických a sociálních podmínek žen, zvýšení	návrh na zlepšení podmínek poskytovaných služeb,

	spolupráce s dalšími službami		pracovních dovedností, podpora při hledání zaměstnání	zhodnocení potřebnosti KC
Harmonogram	září 2024–říjen 2024	říjen 2024–srpen 2025	listopad 2024–říjen 2025	říjen 2025

Tabulka č. 4

Zdroj: Vlastní tvorba

Závěr

Cílem této bakalářské práce je návrh na vytvoření komunitního centra pro ženy bez přístřeší v Olomouci. V první části projektu se zaměřuji na konceptualizaci tématu žen bez přístřeší, popis specifík této cílové skupiny a shromáždění podkladů pro účely projektové části. V druhé části své bakalářské práce jsem vytvořila návrh na vznik komunitního centra, které bude vycházet z komunitní práce a pracovníci v centru budou uplatňovat trauma citlivý přístup.

V rámci propojení teorií a metod sociální práce zmiňuji feministickou sociální práci, která dle Janebové zdůrazňuje vznik nových služeb odpovídající specifickým žen. Podle výzkumů organizace Jako doma se ženy bez přístřeší stávají oběťmi různých forem násilí a v případě necitlivého přístupu ve službách pro ženy bez přístřeší může dojít k retraumatizaci. Tohoto důvodu budou pracovníci centra uplatňovat trauma-informovaný přístup a budou se vzdělávat v oblasti dopadů traumatu na člověka. Komunitní centrum bude fungovat na principech komunitní sociální práce, pracovníci centra tedy budou klientky aktivizovat, aby se zapojily do chodu služby a budou klást důraz na participaci klientek.

Na základě rešerší a zdrojů se ženy dále potýkají se sociálním vyloučením, nezaměstnaností, chudobou, psychickými a zdravotními problémy. Sociální politika v ČR na tyto problémy reaguje prostřednictvím nástrojů, které osobám ohroženým chudobou, či nezaměstnaností zprostředkovávají dávky v hmotné nouzi, nebo podporu v nezaměstnanosti.

Výsledky analýzy potřebnosti realizované ve spolupráci s klientkami NDC a terénního programu Charity Olomouc potvrzují, že v Olomouci chybí sociální služba, která se zaměřuje na specifika žen bez přístřeší. Většina respondentek zmiňuje potřebu odpočinku a pomoc s hledáním zaměstnání. Pracovníci služby NDC tuto potřebu také potvrzují. V ČR se ženami bez přístřeší spolupracuje organizace Jako doma, která je pro mě velkou inspirací. Na analýzu potřebnosti navazují klíčové aktivity centra, které se zaměřují v první řadě na přípravu pracovníků. Vzhledem ke krizovým situacím, které ženy bez přístřeší zažívají, je nezbytné, aby pracovníci centra prošli kurzem základní krizové intervence. V rámci klíčových aktivit se zaměřuji na nácvik pracovních dovedností a podpora při hledání zaměstnání, dále na zprostředkování materiální pomoci a sociálního poradenství.

Myslím si, že vznik komunitního centra v Olomouci může pomoci zlepšit zdravotní a sociální podmínky a může zvýšit pracovní dovednosti žen bez přístřeší.

Bibliografie

KOLÁŘOVÁ, Jitka, LINDOVSKÁ, Eliška, 2016. Závěrečná výzkumná zpráva o ženském bezdomovectví. Online. Jako doma – Homelike, o.p.s. Dostupné z: https://jakodoma.org/wp-content/uploads/2015/10/ZZV_web.pdf [citováno 2024-04-13]

DOLEŽELOVÁ, Alexandra, 2015. Principy spolupráce s ženami v tíživé sociální situaci. In: Ženy sobě. Principy spolupráce s ženami v tíživé sociální situaci. s. 5–8. IUSTITIA, o.p.s., Jako doma – Homelike, o.p.s., ROZKOŠ bez RIZIKA, z.s.

ANDERSON, Joanna, TREVELLA, Charlotte, BURN, Ane-Marie, 2024. Interventions to improve the mental health of women experiencing homelessness: A systematic review of the literature. Online. Plos One.

Dostupné z: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0297865>

[citováno 2024-04-20]

MARSHALL, Carrie Anne, 2020. Effectiveness of interventions targeting community integration among individuals with lived experiences of homelessness: A systematic review. Online. Health & Social Care in the Community. s.1843–1862. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/hsc.13030> [citováno 2024-04-20]

VVA RY, 2024. Vailla Vakinaista Asuntoa Ry. Online. Dostupné z: <https://vvary.fi/>

[citováno 2024-04-02]

ST. MUNGO'S, 2024. St. Mungo's. Online. Dostupné z: <https://www.mungos.org/>

[citováno 2024-04-02]

KIRKENS KORSHAER, 2024. Kirkens Korshær. Online. Dostupné z: <https://kirkenskorshaer.dk/> [citováno 2024-04-02]

ARMÁDA SPÁSY, 2024. Armáda spásy. Online. Dostupné z: <https://armadaspasy.cz/> [citováno 2024-04-03]

JAKO DOMA, 2024. Jako doma. Online. Dostupné z: <https://jakodoma.org/> [citováno 2024-04-03]

MNU, 2024. Medici na ulici. Online. Dostupné z: <https://medicinaulici.cz/> [citováno 2024-04-03]

NEŠPOROVÁ, Olga, HOLPUCH, Petr, JANUROVÁ, Kristýna, KUCHARŮVÁ, Věra, 2019. Sčítání osob bez domova v České republice 2019. MPSV. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Populace+osob+bez+domova+v+%C4%8Cesk%C3%A9+republice+%E2%80%93+Osoby+p%C5%99esp%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%AD+venku%2C+v+nocleh%C3%A1rn%C3%A1ch%2C+v+azylov%C3%BDch+domech+a+v+obecn%C3%ADch+ubytovn%C3%A1ch+%28V%C3%9APSV%2C+v.+v.+i.%29.pdf/8e85080f-1db5-da98-f13e-0cec497dd252> [citováno 2024-04-03]

SOLA POMÁHÁ, 2024. Sola pomáhá. Online. Dostupné z: <https://www.solapomaha.cz/> [citováno 2024-04-06]

PORADNA PRO ŽENY A DÍVKY, 2024. KPPS Olomouc. Online. Dostupné z: <https://kpss.olomouc.eu/katalog/poskytovatel/173-url/> [citováno 2024-04-06]

STŘEDISKO SOS, 2024. Středisko SOS pro vzájemnou pomoc občanů, z. s. Online. Dostupné z: <http://www.strediskosos.cz/> [citováno 2024-04-06]

PBOLOMOUC, 2024. Potravinová banka v Olomouckém kraji, z. s. Online. Dostupné z: <https://www.pbolomouc.cz/> [citováno 2024-04-06]

ŠPATENKOVÁ, Naděžda, 2017. Krize a krizová intervence. Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-5327-0

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ, 2024. Český červený kříž. Online. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/> [citováno 2024-04-14]

MODERNÍ SEBEOBRANA, 2024. Moderní sebeobrana. Online. Dostupné z: <https://www.moderni-sebeobrana.cz/> [citováno 2024-04-14]

CHARITA OLOMOUC, 2022. Sčítání osob bez přístřeší v Olomouci 2022. Charita Olomouc

MATOUŠEK, Oldřich, 2013. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7

VÁGNEROVÁ, Marie, MAREK, Jakub, CSÉMY, Ladislav, 2018. Bezdomovectví ve středním věku. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4054-9

TOMEŠ, Igor, 2010. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Postál. ISBN 978-80-7367-680-3

HAASOVÁ, Jana, 2005. Jak žijí v Olomouci ženy bez domova. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1238-1

JANEBOVÁ, Radka, 2014. Feministické teorie sociální práce. Online. Gaudeamus: Univerzita Hradec Králové. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/edee/filozoficka-fakulta/studium/janebova_-_kriticka_socialni_prace.pdf [citováno 2024-02-13].

MADEROVÁ, Ivanka, 2009. Ženy bez domova-pohled z hlediska rodinné a sociální situace. In: Jan GRAUBNER (ed.) Specifika žen mezi lidmi bez domova, s.21-28. Charita Olomouc

ŠIVLOVÁ, Klára, MIKULÁŠEK, Ondřej, 2009. Co potřebují ženy na ulici-pohled z nízkoprahových služeb. In: Jan GRAUBNER (ed.) Specifika žen mezi lidmi bez domova, s.29-33. Charita Olomouc

GJURIČOVÁ, Šárka, KUBIČKA, Jiří, 2009. RODINNÁ TERAPIE Systemické a narativní přístupy. Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2390-7

MÁTEL, Andrej, 2019, Teorie sociální práce I. Online.Grada Publishing, a.s. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/teorie-socialni-prace-i-1699824/> [citováno 2024-02-18].

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2008. Metody a řízení sociální práce. Online. Praha: Portál. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/metody-a-rizeni-socialni-prace-1678744/> [citováno 2024-02-18].

ŠŤASTNÁ, Jaroslava. 2016. Když se řekne komunitní práce. Online. Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/kdyz-se-rekne-komunitni-prace-1699974/> [citováno 2024-02-19].

MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). 2010. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. 2.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0

MERTL, Jan a kol., 2023. Sociální politika. Online. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/socialni-politika-7-vydani-1700480/> [citováno 2024-02-20].

TOMEŠ, Igor. 2010. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3

ČELEDOVÁ, Libuše, ČEVELA, Rostislav. 2020. Laskavý průvodce po sociálních dávkách. Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4553-7

JANEBOVÁ, Radka. 2019. Fatální otázka pro XVI. Hradecké dny sociální práce: Jak začleňovat sociálně vyloučené, aby se sociální práce nestala nástrojem represe, ale zachovala si své původní pomáhající poslání? Online. Sociální práce/Sociální práca. Dostupné z: <https://socialni prace.cz/o-cem-se-mluvi/fatalni-otazka-pro-xvi-hradecke-dny-socialni-prace-jak-zaclenovat-socialne-vyloucene-aby-se-socialni-prace-nestala-nastrojem-represe-ale-zachovala-si-sve-puvodni-pomahajici-poslani/> [citováno 2024-03-03].

MATOUŠEK, Radek, LANG, Petr, GALAN, Samuel. 2020. Úspěšnost dávek mimořádné okamžité pomoci na úhradu jistoty (kauce). Online. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Tematicko-prurezovy-vyzkum_Úspěšnost-dávek-mimořádné-okamžité-pomoci-na-úhradu-jistoty.pdf [citováno 2024-03-04].

FABIAN, Dalma. 2017. Trauma and homelessness. Online. Feantsa. Dostupné z: <https://www.feantsa.org/download/winter-2017-trauma-and-homelessness2297258390271124817.pdf> [citováno 2024-03-04].

LÍMOVÁ, Michaela. 2018. Kritická sociální práce – příležitosti a výzvy. Pracovník tváří v tvář člověku hledajícímu pomoc. Online. Sociální práce / Sociálna práca, 18, 101-113. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2018-3.pdf>. [citováno 2024-03-03].

FISCHER, Ondřej, MILFAIT, René a kol. 2010. Etika pro sociální práci. JABOK-Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická. 2.vyd. ISBN 978-80-904137-7-1

ÚLEHLA, Ivan. 2005. Umění pomáhat. Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-86429-36-9

NEČASOVÁ, Mirka. 2001. Úvod do filozofie a etiky v sociální práci. Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií. ISBN 80-210-2673-1

JAKO DOMA, 2017. Sociální práce/Sociální práca. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/online-clanky/jako-doma/> [citováno 2024-02-21].

PIKÁLKOVÁ, Simona. 2003. Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003 příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině. Sociologický úřad AV ČR. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/2004-2.pdf> [citováno 2024-03-05].

HETMÁNKOVÁ, Rad. 2013. Zpátky ze dna: Zaostrěno na ženy. Online. Jako doma o.s. Dostupné z: https://jakodoma.org/wp-content/uploads/2014/04/zprava_final.pdf [citováno 2024-02-21].

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR (SSP ČR). 2022. Etický kodex SSP ČR. Online. Společnost sociálních pracovníků. Dostupné z: https://download-files.wixmp.com/raw/c9944c_d402723457c94ad08b46f670f7cffddf.pdf?token=eyJhbGciOiJIUzI1NiIsInR5cCI6IkpXVCJ9.eyJpc3MiOiJlcm46YXBwOmU2NjYzMGU3MTRmMDQ5MGFhZWVxZjE0OWIzYjY5ZTMyIiwic3ViIjoiaXJuOmFwcDplNjY2MzBINzE0ZjA0OTBhY

WVhMWYxNDliM2I2OWUzMiIsImF1ZCI6WyJ1cm46c2VydmljZTpmaWxlLmRvd25sb2FkII0sImIhdCI6MTcwOTg5NzcxOSwiZXhwIjoxNzA5ODk4NjI5LCJqdGkiOiIyNDAwNTIiYiIiMmIyLTQ5MGEtYTIzMS1lMmFkNTc2YjdmNzgiLCJvYmoiOltbeyJwYXRoIjoiL3JhdY9jOTk0NGNfZDQwMjcyMzQ1N2M5NGFkMDhiNDZmNjcwZjZjZmZkZGYucGRmIn1dXSwiZGlzIjp7ImZpbGVuYW1lIjoiRXXRpY2tcdTAwZmQga29kZXggU3BvbGVcdTAXMGRu b3N0aSBzb2NpXHUwMGUxbG5cdTAwZWRjaCBwcmFjb3ZuXHUwMGVka1x1MDE2Zi BcdTAXMGNSLnBkZiIsInR5cGUiOiJpbmxbmUifX0.fNY8Gw4l68-5Gomy_NLeXFV8Y9oUqNSNFxMySSDQ76Y [citováno 2024-03-08].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2013. Koncepce prevence řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020. Online Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/bezdomovectvi.pdf/c7a1e576-778f-a221-78ed-436f101ba42c> [citováno 2024-03-06].

KLEPÁČKOVÁ, Olga, KREJČÍ, Zuzana, ČERNÁ, Martina, 2020. Trauma-informovaný přístup v sociální práci. Online. Grada Publishing, a. s. Dostupné z:

<https://www.bookport.cz/e-kniha/trauma-informovany-pristup-1673280/> [citováno 2024-03-03].

PĚNKAVA, Pavel. 2010. Výchovně vzdělávací prvek v sociální práci s cílovou skupinou osob bez přístřeší. Online. Univerzita Karlova v Praze. Dostupné z:

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/25200/150005812.pdf?sequence=1> [citováno 2024-03-06]

Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 31. března 2006, o sociálních službách

HEJZLAROVÁ, Eva. 2011. Svépomocné a podpůrné skupiny v Česku: mapa terénu, rizika dalšího vývoje a možnosti veřejné politiky. Online. Sociální práce/Sociálna práca. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2011-1.pdf> [citováno 2024-03-01]

SKORUNKA, David. 2008. Narativní přístup v psychoterapii: pohled psychoterapeuta a klienta. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně.

BANDIT, Rad. 2022. Trauma citlivý přístup v Jako doma. Online. Jako doma – Homelike, o. p. s. Dostupné z: <https://jakodoma.org/2022/09/12/publikace-o-trauma-citlivem-pristupu/> [citováno 2024-03-07]

MICHÁLKOVÁ, Eva. 2020. Trauma-zohledňující přístup v sociální práci jako prevence retraumatizace a sekundární viktimizace uživatelů a uživatelék sociálních služeb. Online. Sociální práce/Sociálna práca. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/fakta-legislativa-dokumenty/trauma-zohlednujici-pristup-v-socialni-praci-jako-prevence-retraumatizace-a-sekundarni-viktimizace-uzivatelu-a-uzivatelék-socialnich-sluzeb/> [citováno 2024-03-10]

ČERNÁ, Eliška, POLÁNKOVÁ, Lenka. 2018. Mít domov znamená důstojně bydlet. Divadlo utlačovaných jako nástroj uplatňování kritické reflexivity. Online. Sociální práce/Sociálna práca. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2018-3.pdf> [citováno 2024-03-10]

FABIAN, Dalma. 2017. Trauma and Homelessness. Online. Feantsa. Dostupné z: <https://www.feantsa.org/en/newsletter/2017/12/20/winter-2017?bcParent=27> [citováno 2024-03-11]

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR. 2022. Etický kodex SSP ČR. Online. Společnost sociálních pracovníků ČR. Dostupné z: https://download-files.wixmp.com/raw/c9944c_d402723457c94ad08b46f670f7cffddf.pdf?token=eyJhbGciOiJIUzI1NiIsInR5cCI6IkpXVCJ9.eyJpc3MiOiJ1cm46YXBwOmU2NjYzMGU3MTRmMDQ5MGFhZWVxZjE0OWIzYjY5ZTM5Iiwic3ViIjoidXJuOmFwcDplNjY2MzBINzE0ZjA0OTBhYWVhMwYxNDliM2I2OWUzMiIsImF1ZCI6WyJ1cm46c2VydmljZTpmaWxllmRvd25sb2FkIl0sImhhdCI6MTcxMDkzNzYwNywiZXhwIjojoxNzEwOTM4NTE3LCJqdGkiOiJhMjhhOW

Y5Mi01MmU1LTQ3Y2MtYTgwMC00NzFhYTQ5NDNmNzYiLCJvYmoiOltbeyJwYXRoIjoiL3Jhdy9jOTk0NGNfZDQwMjcyMzQ1N2M5NGFkMDhiNDZmNjcwZjdjZmZkZGYucGRmIn1dXSwiZGlzIjp7ImZpbGVuYW1lIjoiRXRyY2tcdTAwZmQga29kZXggU3BvbGVcdTAxMGRub3N0aSBzb2NpXHUwMGUxbG5cdTAwZWRjaCBwcmFjb3ZuXHUwMGVka1x1MDE2ZiBcdTAxMGNSLnBkZiIsInR5cGUiOiJpbmxbmUifX0.7IpsE62n2VrctdTUDZnqYv4PsAM5JV7FgB2IsS471ac [citováno 2024-03-04]

JAKO DOMA, 2016. Ženy bez domova čelí mnohem většímu násilí, než dokud bydlely. Podílejí se na tom i instituce. Online. Sociální práce / Sociálna práca, Dostupné z: <https://socialniprace.cz/fakta-legislativa-dokumenty/zeny-bez-domova-celi-mnohem-vetsimu-nasili-nez-dokud-bydlely-podileji-se-na-tom-i-instituce/> [citováno 2024-03-04]

DUKOVÁ, Ivana, DUKA, Martin, KOHOUTOVÁ, Ivanka, 2013. Sociální politika. Grada Publishing. a. s. ISBN 978-80-247-3880-2

MATOUŠEK, Oldřich, 2012. Základy sociální práce. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0211-0

KREBS, Vojtěch, 2015. Sociální politika. 6. vyd. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-921-2

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2022. Tisková zpráva. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/TZ_23_05_2022_Housing+First.pdf/3476f0e1-90d6-aad0-09dd-618f0b1f3dbc [citováno 2024-03-07]

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2019. Tisková zpráva. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ_-_Reseni_dlouhodobu_nezamestnanosti_MPSV_bude_pokracovat_v_podpore_verejne_prospe_snych_praci.pdf/b2b25a53-cc0f-fe6c-1470-c0245987f4dd [citováno 2024-03-16]

BURDOVÁ, Michaela, 2020. Bez domova, bez bytu, bez střechy, bez naděje. Online. Sociální práce / Sociálna práca. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/online-clanky/bez-domova-bez-bytu-bez-strechy-bez-nadeje/> [citováno 2024-03-17]

KELLNEROVÁ, Andrea, 2024. Možnosti a překážky pracovního uplatnění klientů azylových domů. Diplomová práce. Univerzita Karlova

ROSA, 2024. Rosa centrum. Online. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/> [citováno 2024-03-06]

FABIÁN, Petr, 2021. Možná to jde i jinak. Univerzita Pardubice. ISBN 978–80–7560–368–5

ÚLEHLA, Ivan, 1999. Umění pomáhat. Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-85850-69-9

MILEY KROGSRUD, Karla, O'MELIA, Michael W., DUBOIS, Brenda L. 2013. Generalist Social Work Practice. 8.vyd. St. Ambrose University. ISBN 978-0-13-394827-1

CHARITA OLOMOUC, 2024. Charita Olomouc. Online. Dostupné z: <https://www.olomouc.charita.cz/> [citováno 2024-03-18]

PODANÉ RUCE, 2024. Podané ruce. Online. Dostupné z: <https://podaneruce.cz/> [citováno 2024-03-18]

BOYLE, Scott, SMITH, Larry, FARLEY, O. William, HULL, Grafton, MATHER, Jannah, 2014. Direct Practice in Social Work. Pearson Education Limited. ISBN 978-1-292-04158-2

GABAL, Ivan, VÍŠEK, Petr, 2010. Východiska pro formulaci a implementaci politiky začleňování obyvatel vyloučených lokalit do české společnosti a její sociální a ekonomické struktury. Východiska a strategie boje proti sociálnímu vyloučení. Online. Dostupné z: https://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_Strategie_soc_vyloucení.pdf
[citováno 2024-03-12]

Zákon č. 111/2006 Sb., ze dne 14. března 2006, o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 110/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, o životním a existenčním minimu

Zákon č. 198/2009 Sb. ze dne 23. dubna 2008, o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

EVROPSKÁ UNIE (EU), 2007. Listina základních práv EU, Článek 10 - Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Online. EU. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/cs/eu-charter/article/10-svoboda-mysleni-svedomi-nabozenskeho-vyznani>. [citováno 2023-04-05].

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník pro klientky NDC Charity Olomouc.....	77
Příloha 2: Dotazník pro pracovníky Charity Olomouc	78

Přílohy

Příloha 1: Dotazník pro klientky NDC Charity Olomouc

	Otázky
Přespávání	1. Jaké jsou vaše aktuální možnosti ubytování?
	2. Kde jste naposledy spala? Jak byste popsala podmínky tohoto místa?
	3. Jak často se vám stává, že nemáte místo k přespání?
Finanční příjem	4. Jakým způsobem získáváte finance na základní potřeby?
	5. Jak často se stává, že máte nedostatek financí na potraviny nebo ubytování?
Kontakt s rodinou	6. Máte nějakou podporu ze strany rodiny? Pokud ano, jakou?
	7. Jak často udržujete kontakt s rodinou? Jaký je váš vztah k nim?
Zaměstnání	8. Jaký je váš pracovní status? Máte aktuálně zaměstnání?
	9. Jaké zkušenosti máte s podporou sociálních služeb při hledání zaměstnání? - Přinesly vám nějaká sociální služba užitek v hledání práce? - Pokud ano, které služby vám pomohly a jak? - Pokud ne, znáte nějaké zdroje, kde byste mohla najít podporu nebo pomoc v hledání práce?
Zdravotní stav	10. Jak hodnotíte svůj aktuální zdravotní stav?
Sociální služby	11. Jaká je vaše zkušenost s poskytovateli sociálních služeb?
	12. Jak byste hodnotila dostupnost současných sociálních služeb pro ženy v obtížné situaci?
	13. Co by podle vás mohla nová sociální služba pro ženy nabídnout?
	14. Jaký by pro vás byl hlavní důvod, proč byste navštívila sociální službu určenou pouze pro ženy?

Příloha 2: Dotazník pro pracovníky Charity Olomouc

	Otázky
Zkušenosti	Jaké máte zkušenosti s prací se ženami bez přístřeší?
	Jaké specifické potřeby jste pozorovali u této skupiny?
Identifikace potřeb	Jaké potřeby vnímáte u žen bez přístřeší?
	Jak se tyto potřeby mohou lišit od potřeb mužů bez přístřeší?
Současné poskytované služby	Jaké služby aktuálně poskytujete ženám bez přístřeší?
	Jak jsou tyto služby přizpůsobeny specifickým potřebám této skupiny?
	Jaká omezení nebo nedostatky v poskytovaných službách vnímáte?
Možnosti zlepšení	Jak si myslíte, že by bylo možné stávající služby vylepšit, aby lépe vyhovovaly potřebám žen bez přístřeší?
	Jak by mohly být nové služby navrženy, tak, aby lépe podporovaly tuto skupinu?

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tématem ženského bezdomovectví a představuje specifika této cílové skupiny. V rámci teorií a metod sociální práce představuje feministickou sociální práci, která podtrhuje důležitost nových sociálních služeb pro ženy. Dále se zaměřuji na komunitní sociální práci a popisuji různé přístupy, především trauma-citlivý přístup. Problematiku ženského bezdomovectví propojuji se sociální politikou a zaměřuji se především na sociální vyloučení, problematiku nezaměstnanosti a nedostupné bydlení. Cílem této bakalářské práce je vytvořit komunitní centrum pro ženy bez přístřeší v Olomouci. Komunitní centrum poskytne ženám bez přístřeší bezpečné a inkluzivní prostředí, které nabídne materiální pomoc, podporu a sociální poradenství.

Annotation

This bachelor thesis deals with the topic of female homelessness and presents the specifics of this target group. It introduces feminist social work within theories and methods of social work, highlighting the importance of new social services for women. I also focus on community-based social work and describe different approaches, especially the trauma-sensitive approach. I link the issue of women's homelessness to social policy and focus particularly on social exclusion, unemployment and unaffordable housing. The aim of this bachelor thesis is to create a community centre for homeless women in Olomouc. The community centre will provide homeless women with a safe and inclusive environment offering material assistance, support and social counselling.